

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Śląska Delegatura w Katowicach

LKA.410.3.1.2025

Prezes Zarządu
Ryszard Janta
Jastrzębska Spółka Węglowa SA
Aleja Jana Pawła II 4,
44-330 Jastrzębie-Zdrój

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/25/055 Wykorzystanie zasobów spółek Grupy Kapitałowej Jastrzębskiej Spółki Węglowej w zakresie udzielania zamówień GK JSW

Wystąpienie pokontrolne zmienione zgodnie z treścią uchwały nr KOP-KOR.441.3.2026

Komisji Rozstrzygającej w Najwyższej Izbie Kontroli z dnia 22 stycznia 2026 r.

Na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 902) oraz art. 11 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (t.j. Dz.U. z 2026 r. poz. 85) Najwyższa Izba Kontroli wyłączyła jawność informacji, ze względu na tajemnicę przedsiębiorstwa, poprzez usunięcie fragmentów wystąpienia pokontrolnego w miejscach oznaczonych nawiasem [...].

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka
kontrolowana

Kierownik jednostki
kontrolowanej

Jastrzębska Spółka Węglowa SA¹ Aleja Jana Pawła II 4, 44-330 Jastrzębie-Zdrój

Ryszard Janta, Prezes Zarządu, od 30 kwietnia 2024 r.

W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnili:

- Daniel Ozon, Prezes Zarządu, od 1 stycznia 2018 r. do 11 czerwca 2019 r.,
- Robert Małek, Członek Rady Nadzorczej, delegowany do czasowego wykonywania czynności Zastępcy Prezesa Zarządu ds. Strategii i Rozwoju JSW SA, któremu powierzono pełnienie funkcji Prezesa Zarządu, od 11 czerwca 2019 r. do 3 lipca 2019 r.,
- Rafał Pasieka, Zastępca Prezesa Zarządu ds. Handlu, któremu powierzono pełnienie obowiązków Prezesa Zarządu, od 4 lipca 2019 r. do 31 lipca 2019 r.,
- Włodzimierz Hereźniak, Prezes Zarządu, od 1 sierpnia 2019 r. do 18 stycznia 2021 r.,
- Artur Dyczko, Zastępca Prezesa Zarządu ds. Technicznych, któremu powierzono pełnienie obowiązków Prezesa Zarządu, od 18 stycznia 2021 r. do 1 marca 2021 r.
- Barbara Piontek, Prezes Zarządu, od 1 marca 2021 r. do 9 lipca 2021 r.,
- Tomasz Cudny, Członek Rady Nadzorczej, delegowany do czasowego wykonywania czynności Prezesa Zarządu, od 9 lipca 2021 r. do 27 sierpnia 2021 r., Prezes Zarządu, od 28 sierpnia 2021 r. do 23 lutego 2024 r.,
- Paweł Rostkowski, Członek Rady Nadzorczej, delegowany do czasowego wykonywania czynności Prezesa Zarządu, od 23 lutego do 30 kwietnia 2024 r.

(akta kontroli tom I, str. 9-12)

Zakres
przedmiotowy
kontroli

1. Wykorzystanie zasobów i potencjału podmiotów wchodzących w skład GK JSW w ramach zamówień udzielanych w Grupie Kapitałowej.
2. Prawdopodobieństwo udzielania i realizacji wybranych zamówień.

Okres objęty
kontrolą

2018-2024 z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed lub po tym okresie.

Podstawa prawna
podjęcia kontroli

Art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli²

Jednostka
przeprowadzająca
kontrolę

Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach

Kontrolerzy

- Tomasz Raszka, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr LKA/17/2025 z 15 stycznia 2025 r.
- Marta Florczykiewicz-Cymara, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr LKA/37/2025 z 11 lutego 2025 r.
- Katarzyna Koziół, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/18/2025 z 15 stycznia 2025 r.

¹ Dalej: „JSW” lub „Spółka”.

² Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: „ustawa o NIK”.

- Mariusz Krynke, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli LKA/19/2025 z 15 stycznia 2025 r.

(akta kontroli tom I str. 1-8)

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

NIK ocenia pozytywnie przyjęcie w Spółce rozwiązań organizacyjnych w zakresie przeprowadzania postępowań na udzielanie zamówień, w tym dot. sposobu udzielania zamówień spółkom Grupy Kapitałowej JSW⁴ oraz stosowanie ich postanowień przy udzielaniu zamówień. Wysokość przychodów osiągniętych przez spółki należące do GK JSW w ramach transakcji wewnątrz Grupy wzrosła w okresie objętym kontrolą o 29%, a udział wartości przychodów w ramach transakcji wewnątrzgrupowych w sumie przychodów spółek z GK JSW wzrósł z 46% do 49%. Pomimo jednak każdorazowego występowania do spółek Grupy z zapytaniem o gotowość realizacji danego zamówienia, udział tych spółek w realizacji zamówień JSW był nieduży. Przykładowo w 2/3 przypadków objętych próbą spółki Grupy nie udzieliły odpowiedzi lub odmówiły udziału w postępowaniu, głównie ze względu na brak mocy przerobowych i wymaganego sprzętu. Dlatego NIK ocenia pozytywnie deklarowany przez Zarząd Spółki zamiar podjęcia działań zmierzających do zwiększenia tego udziału, w celu zwiększenia efektywności i skrócenia czasu realizacji zamówień, ale również zatrzymania wartości dodanej w ramach Grupy oraz wzmocnienia współpracy między spółkami. W ramach GK JSW w badanym okresie nie planowano i nie przeprowadzano wspólnych postępowań o udzielenie zamówień na rzecz Grupy. Zarząd Spółki oświadczył, że wspólne planowanie takich zamówień zostanie wdrożone do 2026 r.

NIK ocenia negatywnie stwierdzone przypadki zawierania pomiędzy kopalniami Spółki, w latach 2022-2024, a jedną ze spółek z GK JSW porozumień rozszerzających zakres rzeczowy zawartych wcześniej i zakończonych już umów bez zmiany ich zakresu finansowego, co wpłynęło na pogorszenie wyników finansowych GK JSW oraz stanowiło obejście wewnętrznych regulacji dotyczących polityki zakupowej. Ponadto, sprzęt otrzymany w ramach kontrolowanych porozumień nie został wprowadzony do ksiąg rachunkowych czym naruszono przepisy ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości⁵ oraz Międzynarodowych Standardów Rachunkowości⁶.

Stwierdzono także przypadki udzielania zamówień spółce z GK JSW na dostawę spoiw mineralno-cementowych do kopalń Spółki, bez uprzedniej analizy cen rynkowych. Wartość szacunkową dwóch innych zamówień publicznych ustalono z naruszeniem przepisów o zamówieniach publicznych, zaakceptowano

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ Dalej: „GK JSW” lub „Grupa”.

⁵ Dz.U. 2024 poz. 1863, dalej „UoR”.

⁶ Międzynarodowe Standardy Rachunkowości, wprowadzone Rozporządzeniem Komisji (WE) nr 2023/1803 r. z dnia 13 września 2023 r. przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady (Dz.U. L 237 z 26.9.2023 ze zmianami), dalej: „MSR”.

nieprawidłową stawkę podatku VAT w ofercie złożonej przez wykonawcę (8% zamiast 23%).

Sytuacja finansowa Spółki i GK JSW w latach 2018-2023 była dobra (z wyłączeniem 2020 r., na który wpływ miała głównie pandemia), natomiast od 2024 r. uległa znacznemu pogorszeniu. Zarówno Spółka, jak i cała GK JSW odnotowały znaczny spadek wielkości przychodów ze sprzedaży (w stosunku do lat poprzednich), ujemny wynik finansowy oraz znaczne spadki wskaźników płynności i rentowności.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej⁷ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Wykorzystanie zasobów i potencjału podmiotów wchodzących w skład GK JSW w ramach zamówień udzielanych w Grupie Kapitałowej

Opis stanu faktycznego

Grupa Kapitałowa JSW została powołana 14 grudnia 2011 r. uchwałą Zarządu JSW nr 931/VII/11. Postanowiono w niej, że GK JSW działa w oparciu o jednolity Kodeks GK JSW⁸ (oparty na założeniu, że interes i strategia jej członków są spójne z interesem i strategią GK JSW) oraz jednolite procedury i standardy postępowania oraz kontrolę procesów wewnętrznych w celu osiągnięcia takich wartości jak: spójność i przejrzystość działania Spółek i GK JSW, zwiększenie efektywności i skuteczności kontroli procesów biznesowych, organizacyjnych i prawnych w GK JSW, ograniczenia ryzyk biznesowych i prawnych błędnych decyzji wewnątrz GK JSW (zarządzanie ryzykiem). Pierwotnie w jej skład wchodziło 19 spółek. Kolejnymi uchwałami⁹ Zarząd JSW podjął decyzje o przyjęciu kolejnych siedmiu spółek w skład GK JSW. W latach 2011-2019 walne zgromadzenia lub zgromadzenia wspólników każdej spółki, która weszła w skład GK JSW, podjęły uchwały w sprawie przystąpienia danej spółki do GK JSW.

(akta kontroli str. tom II str. 25-56)

Według stanu na 1 stycznia 2018 r. GK JSW składała się z jednostki dominującej (JSW) i jej spółek zależnych. JSW posiadała bezpośrednio lub pośrednio udziały i akcje w 18 spółkach powiązanych, w tym w 16 spółkach zależnych (bezpośrednio i pośrednio) oraz dwóch stowarzyszonych zlokalizowanych na terenie Polski. Natomiast wg stanu na 31 grudnia 2024 r. JSW posiadała bezpośrednio lub pośrednio udziały i akcje w 18 spółkach powiązanych, w tym w 17 spółkach zależnych (bezpośrednio i pośrednio) i w jednej spółce stowarzyszonej (Remkoks Sp. z o.o.). Spółki zależne podlegały konsolidacji metodą pełną. Główna działalność trzech¹⁰ spośród ww. spółek zależnych obejmowała usługi w zakresie remontów maszyn i urządzeń, dwóch¹¹ - usługi

⁷ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁸ Przyjęty uchwałą Zarządu JSW nr 564/VII/2011 z 2 sierpnia 2011 r., dalej: „Kodeks GK JSW”.

⁹ Nr 615A/III/2014 z dnia 9 grudnia 2024 r. oraz nr 370/IX/2019 z dnia 23 maja 2019 r.

¹⁰ Jastrzębskie Zakłady Remontowe Sp. z o.o. (dalej „JZR”), JZR Dźwigi Sp. z o.o., Zrembud Sp. z o.o.

¹¹ BTS Sp. z o.o. (dalej: „BTS”), Carbotrans Sp. z o.o.

transportowe, a pozostałych spółek: produkcja koksu oraz produktów węglopochodnych¹², specjalistyczne usługi górnicze: projektowanie i wykonywanie wyrobisk pionowych, poziomych i tuneli, budownictwo, a także naprawa i konserwacja maszyn dla górnictwa, kopalnictwa i budownictwa¹³, realizacja ekologicznych projektów w obszarze energetyki na rzecz Grupy¹⁴, świadczenie usług wodno-ściekowych i odprowadzanie zasolonych wód górniczych, dostarczanie wody przemysłowej, działalność rekultywacyjna, produkcja soli¹⁵, świadczenie usług zagospodarowania odpadów pokopalnianych oraz rekultywacji¹⁶, wykonywanie usług badań technicznych, analiz chemicznych i fizyko-chemicznych kopalin, materiałów oraz produktów stałych, ciekłych i gazowych¹⁷, działalność usługowa (głównie szkoleniowa) wspomagająca górnictwo¹⁸, działalność ochroniarska oraz pomocnicza związana z utrzymaniem porządku¹⁹, świadczenie usług w zakresie obsługi bocznic kolejowych, przewozów węgla i koksu, przewozu ładunków oraz utrzymania i naprawy pojazdów kolejowych²⁰, udostępnianie linii kolejowych, utrzymanie budowli i urządzeń infrastruktury kolejowej, budowa i remonty układów torowych oraz obiektów kolejowych²¹, kompleksowa obsługa informatyczna, działalność w zakresie oprogramowania i przetwarzania danych, doradztwo w zakresie sprzętu komputerowego²², pośrednictwo ubezpieczeniowe wraz z obsługą ubezpieczeń w zakresie likwidacji szkód ubezpieczeniowych, działalność turystyczna i hotelarska²³.

(akta kontroli tom I str. 14, 16-18)

Celem 16 spółek zależnych z GK JSW (poza JSW ZiR) było *prowadzenie działalności ukierunkowanej na realizację misji i strategii GK JSW, determinujących interes GK JSW*²⁴. W przypadku JSW ZiR w umowie spółki²⁵ podano, że: *Celem spółki jest świadczenie usług zagospodarowania odpadów pokopalnianych oraz rekultywacji przy założeniu, że usługi świadczone na rzecz GK JSW winny stanowić co najmniej 80% uzyskiwanych przez Spółkę przychodów w ciągu roku obrotowego.*

(akta kontroli tom I str. 39-42)

JSW oraz jej podmioty zależne nie utworzyły grupy spółek w rozumieniu ustawy z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych²⁶ (wprowadzonej na

¹² JSW Koks S.A.

¹³ Przedsiębiorstwo Budowy Szybów S.A.

¹⁴ JSW Nowe Projekty S.A.

¹⁵ Przedsiębiorstwo Gospodarki Wodnej i Rekultywacji S.A., dalej: „PGWiR”.

¹⁶ JSW Zwałowanie i Rekultywacja Sp. z o.o. (dalej: „JSW ZiR”).

¹⁷ Centralne Laboratorium Pomiarowo - Badawcze Sp. z o.o.

¹⁸ JSW Szkolenie i Górnictwo Sp. z o.o.

¹⁹ JSW Ochrona Sp. z o.o.

²⁰ JSW Logistics Sp. z o.o.

²¹ Jastrzębska Spółka Kolejowa Sp. z o.o.

²² JSW IT Systems Sp. z o.o.

²³ JSU Sp. z o.o.

²⁴ Wg ich statutów lub umów założycielskich w brzmieniu obowiązującym 31 grudnia 2024 r.

²⁵ Tekst jednolity z 2023 r.

²⁶ Dz.U. z 2024 r. poz. 18, ze zm., dalej „ksh”.

mocy nowelizacji tej ustawy z dniem 13 października 2022 r.²⁷) ponieważ – jak wyjaśnił Zarząd Spółki - instytucja grupy spółek wprowadzona do ksh miała charakter fakultatywny, a nie obligatoryjny, a przedsiębiorstwa funkcjonujące w strukturze składającej się ze spółki dominującej i spółek zależnych, nawet posiadające wspólny Kodeks Grupy i ukierunkowane na realizację wspólnej misji i strategii, nie miały formalnego obowiązku podporządkowania się rygorowi grupy spółek w rozumieniu art. 21¹ ksh.

(akta kontroli tom II str. 20)

Według sprawozdań Zarządu z działalności Spółki i GK JSW za poszczególne lata, w latach 2018-2019 oraz 2021-2023 zarówno Spółka, jak i cała GK JSW osiągnęły dodatni wynik finansowy (Spółka, odpowiednio: 1 418,6 mln zł, 330,4 mln zł, 329,9 mln zł, 7 172,4 mln zł, 1 387,2 mln zł, a GK JSW, odpowiednio: 1 760,8 mln zł, 649,6 mln zł, 952,6 mln zł, 7 650,4 mln zł, 997,1 mln zł).

Natomiast w 2020 r. i 2024 r. zarówno Spółka, jak i cała GK JSW osiągnęły ujemny wynik finansowy wynoszący w 2020 r. odpowiednio: (-)1 541,1 mln zł i (-)1 537,4 mln zł, a w 2024 r., odpowiednio: (-)6 331,4 mln zł i (-)7 284,7 mln zł. Również w I kwartale 2025 r. zarówno Spółka, jak i Grupa poniosły stratę netto w wysokości, odpowiednio: (-)1 229,6 mln zł i (-)1 363,1 mln zł.

W latach 2018-2024 wielkość przychodów Spółki ze sprzedaży, wynosiła, odpowiednio: 12 773,6 mln zł, 11 268,8 mln zł, 8 616,1 mln zł, 13 550,4 mln zł, 25 770,9 mln zł, 19 757,7 mln zł, 14 391,2 mln zł. Wielkość przychodów ze sprzedaży, osiągniętych w analogicznym okresie przez GK JSW wynosiła, odpowiednio: 9 809,5 mln zł, 8 671,8 mln zł, 6 936,0 mln zł, 10 629,1 mln zł, 20 198,5 mln zł, 15 338,5 mln zł, 11 325,8 mln zł.

(akta kontroli tom I str. 19-20, 45, 47, 856)

Znaczny spadek wielkości przychodów ze sprzedaży w 2020 r. (w stosunku do lat poprzednich) oraz ujemny wynik finansowy były spowodowane głównie pandemią koronawirusa SARS-CoV-2. JSW ponosiła odczuwalne, negatywne skutki we wszystkich obszarach swojej działalności. Ograniczenia związane z restrykcjami spowodowanymi pandemią oraz widoczne zmiany uwarunkowań rynkowych w sektorze surowcowym i stalowym, wpłynęły na utratę wolumenów produkcji i sprzedaży, a co za tym idzie, istotne ograniczenie przychodów. Ogłoszenie przez kontrahentów JSW „siły wyższej” spowodowało zmniejszenie wolumenów zakupów przez odbiorców, braki w realizacji opcji kontraktowych, a także braki realizacji strategii handlowej. Na realizację przychodów miały również wpływ mniejsze zapotrzebowanie na węgiel energetyczny, spadek notowań cen węgla koksowego oraz cen węglopochodnych.

(akta kontroli tom I str. 50)

Na spadek przychodów Spółki i Grupy w latach 2023-2024 (w stosunku do 2022 r.) wpłynęły głównie niższe przychody ze sprzedaży węgla wyprodukowanego przez Spółkę, głównie w wyniku niższej średniej ceny

²⁷ Ustawa z dnia 9 lutego 2022 r. o zmianie ustawy - Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2022 r. poz. 807).

sprzedaży węgla ogółem uzyskanej przez Spółkę (a także niższego wolumenu sprzedaży węgla wyprodukowanego w Grupie do odbiorców zewnętrznych), oraz niższe przychody ze sprzedaży koksu, przede wszystkim z uwagi na niższy poziom średniej ceny sprzedaży koksu na bazie FCA.

(akta kontroli tom I str. 21, 29, 52-53)

Wskaźnik rentowności netto sprzedaży Spółki (ROS) wyniósł w latach 2018-2024, odpowiednio: 11,1%; 2,9%; (-)17,9%; 2,4%; 27,8%; 7,0%, (-)44%, wskaźnik rentowności majątku ogółem (ROA), odpowiednio: 10,4%; 2,4%; (-)11,0%; 2,2%; 31,7%; 5,8%, (-)35,3%, wskaźnik rentowności kapitałów własnych (ROE), odpowiednio: 18,2%; 4,2%; (-)24,3%; 4,9%; 51,5%; 9,1%, (-)70,4%.

Wskaźnik rentowności netto sprzedaży GK JSW (ROS) wyniósł w latach 2018-2024, odpowiednio: 17,9%; 7,5%; (-)22,2%; 9,0%; 37,9%; 6,5%, (-)64,3%, wskaźnik rentowności majątku ogółem (ROA), odpowiednio: 12,8%; 4,4%; (-)10,2%; 5,9%; 28,3%; 3,6%, (-)31,8%, wskaźnik rentowności kapitałów własnych (ROE), odpowiednio: 20,8%; 7,3%; (-) 21,0%; 11,4%; 47,7%; 5,9%, (-)74,7%.

Analiza grupy wskaźników z zakresu rentowności wskazywała na dobrą efektywność działalności Spółki oraz GK JSW do 2022 r. Niższe wartości wskaźników w kolejnych latach w stosunku do 2022 roku były przede wszystkim efektem uzyskanych niższych przychodów ze sprzedaży (dot. 2023 r., co opisano wyżej), a w 2024 r. efektem ujęcia odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości niefinansowych aktywów trwałych JSW w łącznej wysokości 4 978,7 mln zł oraz odpisu aktualizującego wartość posiadanych akcji JSW KOKS w wysokości 1 204,2 mln zł, a także uzyskanymi niższymi przychodami ze sprzedaży węgla wyprodukowanego przez JSW o 4 292,9 mln zł, tj. o 31%, głównie w wyniku niższej średniej ceny sprzedaży węgla oraz spadku ilości sprzedanego węgla o 1 667,5 tys. ton.

W latach 2018-2022 wskaźniki płynności Spółki wykazywały tendencję rosnącą wynosząc, odpowiednio: 0,86; 0,78; 0,79; 0,78; 1,10 (płynności bieżącej) oraz odpowiednio: 0,75; 0,58; 0,60; 0,64; 1,02 (płynności szybkiej), natomiast w latach 2023-2024 oba te wskaźniki spadały wynosząc, odpowiednio: 0,95 i 0,78 (płynności bieżącej) oraz odpowiednio: 0,83 i 0,65. Było to efektem spadku stanu aktywów obrotowych, w tym głównie środków pieniężnych i ich ekwiwalentów przy jednoczesnym spadku zobowiązań krótkoterminowych (z wyłączeniem rezerw krótkoterminowych), w tym głównie kredytów i pożyczek.

Wskaźnik płynności bieżącej GK JSW w latach 2018-2022 wynosił ponad 1,0 (tj. odpowiednio: 1,03; 1,05; 1,03; 1,08; 1,05), natomiast w latach 2023-2024 był niższy i wyniósł, odpowiednio: 0,85 i 0,46. Wskaźnik płynności szybkiej w latach 2018-2022 wynosił, odpowiednio: 0,84; 0,70; 0,76; 0,90; 0,91, natomiast w latach 2023-2024 był niższy i wyniósł, odpowiednio: 0,67 i 0,32. Spadek ww. wskaźników w stosunku do 2022 roku był efektem spadku aktywów obrotowych, w tym głównie środków pieniężnych i ich ekwiwalentów, przy jednoczesnym wzroście zobowiązań krótkoterminowych (z wyłączeniem rezerw krótkoterminowych).

Udział zobowiązań w finansowaniu działalności Spółki mierzony wskaźnikiem ogólnego zadłużenia Spółki w latach 2018-2021 wynosił, odpowiednio: 0,43; 0,44; 0,55; 0,55; w latach 2022-2023 obniżył się do poziomu, odpowiednio: 0,38 i 0,36, co było efektem wzrostu udziału kapitału własnego w strukturze finansowania GK JSW, po czym wzrósł w 2024 r. do poziomu 0,50, co z kolei wynikało ze spadku ww. udziału.

Wskaźnik ogólnego zadłużenia GK JSW w latach 2018-2022 wynosił, odpowiednio: 0,39; 0,41; 0,51, 0,48; 0,41, w 2023 r. obniżył się i wyniósł 0,39 co było efektem wzrostu udziału kapitału własnego w strukturze finansowania GK JSW, po czym wzrósł w 2024 r. do poziomu 0,57, co z kolei wynikało ze spadku ww. udziału.

Wskaźnik pokrycia aktywów trwałych kapitałami stałymi Spółki w latach 2018-2022 stopniowo wzrastał wynosząc, odpowiednio: 0,84; 0,83; 0,91; 0,89; 1,03; w latach 2023-2024 obniżył się do poziomu, odpowiednio: 0,97 i 0,91, głównie w wyniku spadku aktywów trwałych o 4 670,3 mln zł, tj. o 25%, w tym głównie rzeczowych aktywów trwałych o 2 798,5 mln zł, w związku z ujęciem w 2024 r. w aktywach trwałych odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości niefinansowych aktywów trwałych JSW w łącznej wysokości 4 978,7 mln zł, a także w wyniku spadku pozostałych długoterminowych aktywów finansowych o 2 125,5 mln zł oraz inwestycji w jednostkach zależnych, współzależnych i stowarzyszonych o 1 204,1 mln zł.

Wskaźnik pokrycia aktywów trwałych kapitałami stałymi GK JSW w latach 2018-2022 utrzymywał się na podobnym poziomie wynosząc, odpowiednio: 0,91; 0,91; 0,98; 1,00; 1,01, w latach 2023-2024 obniżył się do poziomu, odpowiednio: 0,94 i 0,74, głównie w wyniku spadku aktywów trwałych o 3 227,9 mln zł, tj. o 15%, w tym głównie rzeczowych aktywów trwałych o 4 140,0 mln zł, w związku z ujęciem w 2024 r., w aktywach trwałych odpisu aktualizującego z tytułu utraty wartości niefinansowych aktywów trwałych JSW oraz JSW KOKS w łącznej wysokości 6 449,3 mln zł, przy jednoczesnym wzroście aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego o 1 129,4 mln zł.

(akta kontroli tom I str. 19-20, 26-27, 33-34, 44-47)

1.2. W okresie objętym kontrolą obowiązywały następujące dokumenty strategiczne dotyczące funkcjonowania Spółki i Grupy JSW:

- *Strategia JSW S.A. z uwzględnieniem spółek zależnych GK JSW na lata 2018–2030*²⁸,
- *Strategia JSW S.A. z uwzględnieniem spółek zależnych GK JSW na lata 2020-2030*²⁹,
- *Strategia JSW S.A. z uwzględnieniem spółek zależnych GK JSW na lata 2022-2030*³⁰,

W *Strategii z 2018 r.* jako misję GK JSW wskazano umocnienie pozycji wiodącego producenta i dostawcy węgla koksowego oraz koksu dla Europy w sposób zapewniający wzrost wartości Spółki z uwzględnieniem oczekiwań Akcjonariuszy. Natomiast wizją GK JSW było umocnienie pozycji wiodącego i innowacyjnego producenta węgla koksowego i czołowego dostawcy koksu na

²⁸ Zatwierdzona uchwałą nr 712/IX/2017 Zarządu Spółki z 12 grudnia 2017 r., dalej: „Strategia z 2018 r.”

²⁹ Dalej: *Strategia z 2020 r.*

³⁰ Zatwierdzona uchwałą nr 119/X/2022 Zarządu Spółki z 17 lutego 2022 r., dalej: „Strategia z 2022 r.”

rynku europejskim, który wyznaczał kierunki rozwoju dla całej branży poprzez najwyższe standardy działania w zakresie: jakości oferowanych produktów, innowacji, automatyzacji i informatyzacji ciągu produkcyjnego, bezpieczeństwa pracy, ochrony środowiska.

Jako rekomendowany model funkcjonowania GK JSW wskazano integrację prowadzonej działalności w ramach łańcucha wartości Grupy. Model zakładał pełną integrację łańcucha wartości poprzez zwiększenie stopnia długoterminowej współpracy z odbiorcami w celu zabezpieczenia odpowiedniego stopnia produkcji w długim okresie.

Nadrzędnym celem strategicznym był wzrost wartości GK JSW.

Określony w Strategii plan rozwoju GK JSW zakładał:

- a) rozwój podstawowej działalności poprzez: rozwój segmentu wydobywczego, modernizację i optymalizację segmentu koksowego, zapewnienie samowystarczalności energetycznej poprzez rozwój mocy wytwórczych w oparciu o własną bazę surowcową, poprawę rentowności Grupy oraz integracji poszczególnych segmentów działalności, wdrażanie innowacyjnych technologii, wzrost efektywności działalności głównej i wspierającej;
- b) akwizycje /udziały nowe podmioty GK JSW poprzez: rozwój kapitału ludzkiego w obszarze budownictwa podziemnego (np. poprzez akwizycję podmiotu świadczącego usługi górnicze), [...].

W ramach strategii transportowej budowanie wartości GK JSW miało być realizowane poprzez:

- wsparcie procesu sprzedaży poprzez profesjonalną współpracę z przewoźnikami kolejowymi, optymalizację kosztów, bieżącą analizę procesu pod kątem możliwości zmian w sposobie realizacji pewnych elementów obsługi logistycznej zależnie od potrzeb biznesowych,
- optymalizację infrastruktury kolejowej - sprawne zarządzanie całą infrastrukturą kolejową GK JSW przez jeden podmiot Grupy w celu prawidłowego utrzymania stanu infrastruktury kolejowej oraz bezpiecznego prowadzenia ruchu kolejowego,
- uzyskanie efektu skali w relacjach z dostawcami usług poprzez koncentrację nadzoru i kompetencji w zakresie działalności transportowej i spedycyjnej w Biurze podległym bezpośrednio Zastępcy Prezesa Zarządu ds. Handlu w JSW,
- zapewnienie ciągłości kompleksowej obsługi bocznic kolejowych,
- zwiększanie posiadanego taboru kolejowego przez własnego przewoźnika w celu zwiększenia udziału w rynku przewozów towarowych (kolejowych).

Działalność transportowa w GK JSW miała objąć trzy obszary: zarządzanie infrastrukturą kolejową, obsługę przewozów bocznicowych, transport i spedycję. W sprzedaży produktów GK JSW, transport drogowy znajdował stosunkowo niewielkie zastosowanie, głównie jako usługa uzupełniająca przewozy kolejowe. Przewozy samochodowe miały być organizowane i regulowane przez Biuro Spedycji, co miało pozwolić na kontrolowanie wykonania zobowiązań umownych w ujęciu całościowym, zarówno w stosunku do przewozów kolejowych jak i sprzedaży towarów i produktów Spółki.

W *Strategii z 2020 r.* misję, rekomendowany model funkcjonowania GK JSW oraz nadrzędny cel strategiczny określono analogicznie jak w *Strategii z 2018 r.* Natomiast wizją Grupy była Spółka jako dostawca strategicznego surowca chemicznego, niezbędnego w procesie produkcji stali, będącej fundamentem zrównoważonego rozwoju i transformacji ku niskoemisyjnej gospodarce.

W ramach strategii transportowej wskazano, że budowanie wartości Grupy będzie realizowane poprzez:

- wsparcie procesu sprzedaży poprzez profesjonalną współpracę z przewoźnikami kolejowymi, optymalizację kosztów, bieżącą analizę procesu pod kątem możliwości zmian w sposobie realizacji pewnych elementów obsługi logistycznej zależnie od potrzeb biznesowych,
- optymalizację infrastruktury kolejowej - sprawne zarządzanie całą infrastrukturą kolejową GK JSW przez jeden podmiot Grupy w celu prawidłowego utrzymania stanu infrastruktury kolejowej oraz bezpiecznego prowadzenia ruchu kolejowego,
- uzyskanie efektu skali w relacjach z dostawcami usług poprzez koncentrację nadzoru i kompetencji w zakresie działalności transportowej i spedycyjnej w Biurze podległym bezpośrednio Zastępcy Prezesa Zarządu ds. Handlu w JSW,
- zapewnienie ciągłości kompleksowej obsługi bocznic kolejowych,
- zwiększanie posiadanego taboru kolejowego przez własnego przewoźnika w celu zwiększenia udziału w rynku przewozów towarowych (kolejowych) oraz realizacji przewozów w cenach rynkowych.

W ww. *Strategii* analogicznie jak w *Strategii z 2018 r.* określono obszary działalności transportowej w GK JSW oraz rolę transportu drogowego.

W *Strategii z 2022 r.* jako misję GK JSW wskazano produkcję strategicznego surowca dla transformacji świata, a jako wizję pełnienie roli wiodącego dostawcy surowców dla przemysłu stalowego i chemicznego, wieloletnie zaangażowanie w zrównoważony rozwój, zrównoważoną organizację i angażowanie się w działania prośrodowiskowe i prospołeczne.

Nadrzędnym celem strategicznym był wzrost wartości GK JSW.

Plan rozwoju GK JSW zawierał następujące obszary: zabezpieczenie bazy zasobowej węgla koksowego -rozwojowe inwestycje związane z udostępnieniem nowych złóż oraz nowych poziomów wydobywczych, przejście na produkcję głównie węgla koksowego (zwiększenie udziału produkcji powyżej [...] od 2026 r.), zapewnienie niezależności energetycznej poprzez rozwój mocy wytwórczych w oparciu o własną bazę surowcową, działania optymalizacyjne w obszarze wydobywczym i koksowniczym oraz działania pogłębiające integrację tych dwóch obszarów działalności, utrzymanie/rozwój mocy produkcyjnych koksu – w zależności od utrzymującej się koniunktury rynkowej, wdrażanie innowacyjnych rozwiązań, wzrost rentowności GK JSW.

[...].

(akta kontroli str. tom II, str. 3-10)

W okresie objętym kontrolą w Grupie Kapitałowej JSW obowiązywały następujące uregulowania dotyczące zakupów:

- 1) Procedura pn. *Tryby i warunki zlecania przez JSW SA usług, dostaw i robót budowlanych Spółkom Grupy Kapitałowej JSW*³¹. Założono w niej maksymalne wykorzystanie potencjału spółek GK JSW poprzez wprowadzenie preferencyjnych zasad zlecania tym podmiotom realizacji dostaw, usług i robót budowlanych. Zgodnie z nimi w przypadku uzasadnionym biznesowo zakład JSW miał prawo wystąpić do spółki z GK JSW z wnioskiem o przedstawienie oferty realizacji usługi, dostawy lub roboty budowlanej zawierającym m.in. specyfikację zakresu technicznego usługi, dostawy lub roboty budowlanej wraz z wyszczególnieniem innych uwarunkowań i informacji, umożliwiających spółce z GK JSW sporządzenie oferty. W procesie przygotowania oferty przez tą spółkę zakład JSW oraz spółka mogły dokonać uszczegółowienia zakresu technicznego oraz innych warunków realizacji usługi, dostawy lub roboty budowlanej przez spółkę. Spółka z GK JSW miała przesłać do zakładu JSW sporządzoną ofertę realizacji usługi, dostawy lub roboty budowlanej zawierającą w szczególności: wartość wynagrodzenia (cenę) za realizację usługi, dostawy lub roboty budowlanej, określoną z uwzględnieniem rynkowych ceny materiałów, usług pracy i wszelkich innych kosztów niezbędnych dla należytego wykonania zamówienia oraz zysku, którego wysokość została wyliczona zgodnie z przyjętymi w obrocie handlowym zwyczajami oraz oświadczenia zarządu spółki z GK JSW dotyczące: oferty cenowej wykonania dostawy, usługi lub roboty budowlanej, spełnienia warunków określonych w art. 136 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych³² w przypadku, gdy wartość wynagrodzenia (cena) za realizację dostawy, usługi lub roboty budowlanej określona w ofercie kwalifikowałaby przedmiotowe postępowanie do realizacji w trybie określonym tą ustawą i wykonania znaczącego zakresu usługi, dostawy lub roboty budowlanej w ramach realizacji zamówienia. Po otrzymaniu oferty spółki z GK JSW zakład JSW miał sporządzić wniosek o wszczęcie postępowania i zlecenie realizacji usługi, dostawy lub roboty budowlanej wskazanej spółce w trybie określonym w Rozdziale VIII *Negocjacje* §66 lit. c) Regulaminu, określającego sposób postępowania przetargowego oraz zawierania umów na dostawy, usługi i roboty budowlane w JSW nieobjęte ustawą Prawo zamówień publicznych³³. Wnioskodawca (zakład JSW) w ramach oszacowania wartości zamówienia nie był obowiązany do prowadzenia badania rynku. Wniosek zakładu JSW o wszczęcie postępowania oraz zawarte w nim oświadczenia podlegały weryfikacji przez odpowiednie jednostki organizacyjne Biura Zarządu JSW.

³¹ Wprowadzona decyzją Zarządu JSW SA z 9 września 2019 r.

³² Dz.U. z 2019 r. poz. 1843 ze zm., dalej: „ustawy Pzp z 2004 r.”

³³ Uchwała Zarządu JSW SA nr 270/IX/2019 z 10 kwietnia 2019 r. Zgodnie z tym przepisem decyzję o zastosowaniu trybu negocjacji w uzasadnionym przypadku podejmuje Decydent (w zależności od rodzaju zamówienia odpowiednio: Dyrektor zakładu JSW, jego zastępca lub Pełnomocnik Zarządu Spółki) na podstawie pozytywnie uzgodnionego wniosku.

Decyzję o zleceniu przez zakład JSW realizacji usługi, dostawy lub roboty budowlanej podejmował Zarząd JSW, m.in. w oparciu o przedstawione uzasadnienie biznesowe zastosowania preferencyjnego trybu zlecenia usług, dostaw i robót budowlanych spółkom z GK JSW.

(akta kontroli tom II, str. 57-60)

- 2) *Polityka zakupowa Grupy Kapitałowej JSW³⁴*, w której uregulowano zasady, na jakich realizowane miały być procesy zakupowe w spółkach. Polityką zostały objęte wszystkie spółki w GK JSW i wszystkie rodzaje zakupów realizowanych przez GK JSW³⁵. Przedmiotem polityki było określenie zasad prowadzenia postępowań w Grupie, w zakresie, w jakim były one wspólne dla wszystkich spółek Grupy. Celem *Polityki* było wprowadzenie wysokich standardów w relacjach z wykonawcami, w tym zapobieganie zdarzeniom, które mogłyby prowadzić do strat wizerunkowych lub finansowych Grupy. Wprowadzono zasadę, iż każda ze spółek zobowiązana była, w ramach prowadzonego postępowania, do ustalenia możliwości realizacji przedmiotu zamówienia przez inną ze spółek z Grupy. W tym celu Spółka udzielająca zamówienia miała uzyskać *oświadczenie innej Spółki o gotowości realizacji przedmiotowego zamówienia*. W przypadku otrzymania oświadczenia, spółka prowadząca postępowanie powinna podjąć działania w celu udzielenia zamówienia spółce, która wyraziła chęć do jego realizacji. W *Polityce* określono, że każda ze spółek we własnym zakresie i w granicach obowiązujących przepisów prawa ustala oraz wprowadza do stosowania *Regulacje zakupowe*, na jakich prowadzone są postępowania adekwatnie do specyfiki swojej działalności oraz stosowanych najlepszych praktyk rynkowych oraz że spółki zależne były zobowiązane do wprowadzenia i stosowania ww. *Polityki* w terminie do 23 lipca 2024 r.

(akta kontroli tom IV str. 7-12)

W okresie objętym kontrolą spółki zależne: BTS oraz JZR Dźwigi Sp. z o. o. nie wprowadziły do stosowania ww. *Regulacji zakupowych*, na jakich prowadzone są postępowania, z uwzględnieniem postanowień *Polityki* zakupowej.

Zarząd wyjaśnił, że (...) *Grupa Kapitałowa JSW oparta jest o „zwykły” stosunek dominacji, a podstawą jej funkcjonowania jest Kodeks Grupy Kapitałowej JSW (...) będący formą umowy przewidującej dobrowolne zrzeczenie w niej, działanie we wspólnym interesie grupy i zobowiązanie poszczególnych spółek ją tworzących do przestrzegania wspólnie przyjętych standardów postępowania. W ramach przyjętych wewnętrznie uregulowań nie wprowadzono rozwiązań, na mocy których możliwa jest egzekucja wspólnie przyjętych standardów, w tym w szczególności brak jest podstaw do wydania wiążących poleceń dotyczących prowadzenia spraw spółki zależnej. W dniu 30.04.2024 r. Spółki zależne GK JSW zostały poinformowane o uchwaleniu przez Zarząd JSW S.A. w dniu 23.04.2024 r. Polityki Zakupowej GK JSW. Z informacji otrzymanych od Spółek (...) wynika, że:*

³⁴ Uchwała Zarządu JSW SA nr 267/XI/2024 z 23 kwietnia 2024 r., dalej: „Polityka zakupowa”.

³⁵ Z zastrzeżeniem, że Spółka mogła ustanowić katalog postępowań wyłączonych z konieczności stosowania regulacji zakupowych.

- *JZR Dźwigi Sp. z o.o. - Regulamin Przetargowy JZR Dźwigi nie został przesłany do Komórki Compliance JSW do zaopiniowania, wskutek błędnej interpretacji treści Polityki Zakupowej GK JSW oraz, że Regulamin został w dniu 18 marca br. przesłany do Biura Compliance w JSW S.A. celem uzupełnienia wymogu.*
- *BTS Sp. z o.o. w pełni nie dostosował do stosowania Regulacji Zakupowych z uwzględnieniem postanowień Polityki Zakupowej GK JSW z uwagi na: zbieżność terminów zmiany składu Zarządu Spółki z datą wprowadzenia dostosowanej Polityki (...), potrzebę zapoznania się z przedmiotowym tematem przez nowy Zarząd Spółki, nałożenie się terminów zmiany Rady Prawnego, z którym zapisy Polityki Zakupowej powinny być skonsultowane. W chwili obecnej Polityka Zakupowa jest poddawana ocenie prawnej, a następnie w niezwłocznym terminie zostanie przekazana do Biura Compliance w JSW S.A. celem jej akceptacji.*

(akta kontroli tom II str. 21-22)

W sprawozdaniach z działalności Zarządu JSW SA i Grupy Kapitałowej za lata 2018-2024 nie odniesiono się do regulacji dotyczących udzielania zamówień na dostawę, roboty i usługi.

(akta kontroli tom II str. 10)

1.3. W okresie objętym kontrolą wysokość przychodów osiągniętych przez spółki należące do GK JSW, w ramach transakcji wewnątrzgrupowych³⁶, wzrosła [...] o 29,4%, a udział wartości przychodów w ramach transakcji wewnątrzgrupowych w sumie przychodów wszystkich Spółek w Grupie (objętych sprawozdaniem skonsolidowanym) wzrósł z 46% w 2018 r. do 49% w 2024 r. Analiza transakcji wewnątrzgrupowych wykazuje, że największy udział w przychodach Grupy miały dwie spółki: JSW oraz JSW KOKS S.A. Łączny udział tych spółek w przychodach z tytułu transakcji wewnątrzgrupowych spadł jednak w okresie objętym kontrolą z 92% w 2018 r. do 76% w 2024 r. (na korzyść JZR i mniejszych spółek). Udział tych dwóch spółek w kosztach (oraz m.in. wydatkach na aktywa) w ramach Grupy utrzymywał się natomiast na stałym poziomie 99% przez cały okres objęty kontrolą. W analizowanym okresie nastąpił nieznaczny wzrost udziału przychodów mniejszych spółek w ogólnej wartości przychodów w ramach transakcji wewnątrzgrupowych. Udział JZR w przychodach ogółem w ramach transakcji wewnątrzgrupowych wzrósł z 3% w 2018 r. do 9% w 2024 r. Udział BTS wzrósł z 0,4% w 2018 r. do 0,5% w 2024 r., udział JSW ZiR wzrósł z 0,05% w 2019 r. do 0,6% w 2024 r. W analizowanym okresie nastąpił wzrost udziału kosztów (oraz m.in. wydatków na aktywa) w ramach transakcji wewnątrzgrupowych u trzech z czterech wybranych do kontroli spółek. I tak, JSW zwiększyła swój udział 58% do 61%, BTS zwiększyła swój udział z 0,01% w 2018 r. do 0,02% w 2024 r., a JSW ZiR zwiększyła udział z 0,04% (w 2019 r.) do 0,17% w 2024 r., JZR natomiast zmniejszył udział z 0,13% do 0,09%.

(akta kontroli: tom III str. 623-672)

W okresie objętym kontrolą Spółka (odpowiednie jej zakłady – kopalnie) zawarła z JZR 18 porozumień rozszerzających wartość wcześniej zawartych umów.

³⁶ Na podstawie zestawień sporządzonych przez Spółkę w oparciu o pakiety konsolidacyjne.

łączna wartość sprzętu przekazanego na podstawie ww. porozumień wyniosła 105 849,1 tys. zł. Kontrolą objęto pięć porozumień do czterech umów:

- 1) umowy [...] zawartej przez KWK „Pniówek” [...] na dostawę fabrycznie nowego przenośnika zgrzeblowego ścianowego oraz kompleksu podścianowego wraz z niezbędnym wyposażeniem,
- 2) umowy [...] zawartej przez KWK „Pniówek” [...] na dostawę nowych przenośników taśmowych o szerokości taśmy 1200,
- 3) umowy [...] zawartej przez KWK „Pniówek” [...] na modernizację [...] sekcji obudowy zmechanizowanej [...],
- 4) umowy [...] zawartej przez KWK „Borynia-Zofiówka-Bzie” Ruch Borynia [...] na remont [...] sekcji obudowy zmechanizowanej [...].

W wyniku kontroli stwierdzono, że sprzęt objęty porozumieniami w dwóch przypadkach dublował sprzęt przekazany umową główną. Ponadto nie wprowadzono otrzymanego sprzętu do ksiąg rachunkowych oraz rejestrów wewnętrznych, co opisano dalej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli: tom III, str. 1-23, 28-106, 136-158, 184-246)

Pismem z 3 marca 2020 r. Zarząd PGWiR zwrócił się do Zarządu Spółki z wnioskiem o podjęcie uchwały kierunkowej w sprawie „rozszerzenia kompetencji” spółki PGWiR oraz jej spółki córki JSW ZiR o produkcję spoiw mineralno-cementowych w ramach GK JSW. Spółka PGWiR zaplanowała budowę instalacji wraz z halą produkcyjno - magazynową na kwotę [...] do produkcji spoiwa. Wniosek do Zarządu Spółki o „wyrażenie kierunkowej decyzji” w ww. sprawie (z tą samą datą) został podpisany przez Dyrektora Biura Strategii i Inwestycji JSW oraz ówczesnego Kierownika Zespołu Inwestycji GK JSW. Uzasadniono go faktem, że spoiwa te były dotąd kupowane od podmiotów zewnętrznych i stosowane do tzw. wykładki mechanicznej w obudowach korytarzowych kopalń, dla odpowiedniego jej wykonywania konieczne było pozyskanie spoiwa o stałych parametrach technicznych spełniających stawiane wymagania. Jedno ze spoiw dostarczanych do zakładów Spółki nie spełniło wymagań jakie ustalone były w specyfikacji technicznej i zostało wyeliminowane z użycia, inne spoiwo spełniało pożądane parametry, ale pozwalało na jego stosowanie tylko w przypadku określonego typu pomp. Równocześnie cena tego spoiwa znacząco wzrosła. Z perspektywy GK JSW posiadanie we własnych strukturach produkcji i dystrybucji spoiwa do wykładki mechanicznej oraz w przyszłości - torkretu³⁷ niezbrojonego i zbrojonego włóknami, miało zagwarantować utrzymanie jakości i parametrów dostarczanego produktu, które będą zgodne z wymaganiami zamawiającego. Opracowano analizę ekonomiczną w dwóch wariantach, jednego z perspektywy spółki PGWiR, a drugiego z perspektywy całej GK JSW (w którym uwzględniono dodatkowe oszczędności Spółki z tytułu zakupu produktów w ramach GK JSW). Zdaniem wnioskodawcy inwestycja wykazywała rentowność w obu analizowanych

³⁷ Torkret, inaczej beton natryskowy - metoda nakładania mieszanki cementowej i kruszywa (betonu) na powierzchnię przy użyciu sprężonego powietrza, nazywana również torkretowaniem.

wariantach, ponieważ wskaźnik NPV przyjmował wartość dodatnią, a wewnętrzna stopa zwrotu (IRR) była wyższa od zakładanej w analizie stopie dyskontowej (przy założeniu minimalnej rocznej wielkości produkcji [...]). W *Analizie opłacalności projektu z perspektywy GK JSW*, stanowiącej załącznik do ww. pisma, przyjęto następujące roczne wielkości: przychody ze sprzedaży [...], koszty [...] oraz zysk (EBIT [...]), wykazano dodatkowe oszczędności z tytułu zakupu produktów w wysokości [...].

(akta kontroli tom I str. 59-64)

Autorami ww. *Analizy opłacalności* byli: ówczesny Zastępca Prezesa Zarządu ds. Ekonomiczno -Finansowych w PGWiR (równocześnie Prokurent w spółce JSW ZiR³⁸) oraz ówczesny Kierownik Zespołu Inwestycji GK JSW, który w toku kontroli przedłożył uszczegółowienie sposobu wyliczenia poszczególnych wymienionych w niej wielkości³⁹. W ocenie NIK, w ww. analizie:

- wartość kosztów została zaniżona, ponieważ składały się na nią koszty stałe obejmujące wyłącznie amortyzację i wynagrodzenie jednego pracownika oraz koszty zmienne obejmujące wyłącznie koszt surowca wraz z opakowaniem, natomiast z informacji udostępnionych w toku kontroli przez Zarząd JSW ZiR wynika, że do faktycznie generowanych kosztów zmiennych przez zakład produkcji spoiw, poza kosztami surowców należało m.in.: zużycie energii, paliwo do pojazdów, opłaty za certyfikację i badania OBAC (badania i analizy próbek lub próby badania wytrzymałości belek), usługi serwisowe linii technologicznej, opłaty drogowe, zlecone usługi transportowe, drobne materiały,
- użyta do porównań cena jednostkowa spoiwa otrzymywanego wcześniej od dostawców zewnętrznych [...] dotyczyła innego rodzaju spoiwa⁴⁰, podczas gdy faktycznie średnia cena jednostkowa spoiwa kupowanego przez Spółkę od dostawców zewnętrznych w 2020 r. (a więc już po sporządzeniu ww. analizy) wyniosła [...] ⁴¹ i była niższa od niej, jak również od planowanej ceny jednostkowej, po której zamierzano sprzedawać ww. produkt [...].

Z powyższego wynika, że wbrew temu co stwierdzono w ww. *Analizie opłacalności*, ceny jednostkowe spoiwa kupowanego od dostawców zewnętrznych były niższe niż planowana cena spoiwa własnej produkcji, a produkcja spoiwa nie była ekonomicznie uzasadniona, nawet uwzględniając niedoszacowane koszty produkcji.

(akta kontroli tom I str. 65-71, 72-74, 77, 486-488, 493)

Ówczesny Kierownik Zespołu Inwestycji GK JSW, w toku kontroli pełniący funkcję Dyrektora Biura Optymalizacji Procesów, wyjaśnił w tej sprawie: *Przedstawione*

³⁸ W okresie od października 2018 r. do października 2024 r.

³⁹ W formie pliku w arkuszu kalkulacyjnym.

⁴⁰ Spoiwa do zatłaczania pustych przestrzeni oraz do wypełniania pojemników tkaninowych, a nie do wykładki mechanicznej [...].

⁴¹ W 2020 r. JSW zawarła 11 umów na zakup łącznie [...] spoiwa o łącznej wartości [...] (głównie spoiwa zbrojonego do torkretowania z włóknami z tworzywa sztucznego, którego wówczas jeszcze nie produkowano w nowo powstałym zakładzie i które z reguły było droższe niż spoiwo do wykładki mechanicznej), tak więc średnia cena jednostkowa spoiwa wyniosła [...].

koszty stałe oraz zmienne zostały skalkulowane przez przedstawicieli PGWiR S.A. według ich najlepszej wiedzy i rozpoznania rynku. PGWiR S.A. zakładał znaczącą automatyzację w zakładzie produkcji spoiw, co nie wymagało dużej obsady osobowej. W zakresie pozostałych elementów nie mam wiedzy dlaczego przyjęto takie założenia oraz jaka jest aktualna wysokość tych kosztów, a co za tym idzie ewentualny wpływ na opłacalność inwestycji.

Ówczesny Zastępca Prezesa Zarządu ds. Ekonomiczno -Finansowych w PGWiR oraz Prokurent w spółce JSW ZiR, przyznał w toku kontroli, że był autorem ww. *Analizy opłacalności* wraz z Zespołem Inwestycji GK JSW, nie potrafił jednak wyjaśnić przyczyn podania ww. założeń odnośnie do kosztów, przychodów, oszczędności, czy planowanej ceny jednostkowej spoiwa.

(akta kontroli tom I str. 78-81)

Zarząd Spółki decyzją z 10 marca 2020 r. wyraził zgodę w sprawie objętej ww. wnioskiem. Zarząd Spółki wyjaśnił, że ww. decyzja ówczesnego Zarządu Spółki podjęta została w związku z działaniami Spółki w ramach projektu dotyczącego optymalizacji systemów obudów korytarzowych, w tym stosowania wykładki mechanicznej, w odniesieniu do wniosku ówczesnego Zarządu PGWiR. *Zgodnie z informacją obecnego Zarządu PGWiR S.A. opracowanie i kierunkowa zgoda Zarządu JSW S.A. datowana jest na marzec 2020 roku, proces budowy hali do produkcji spoiw zakończył się w styczniu 2021 roku, a rozpoczęcie produkcji nastąpiło w maju 2021 roku. Przyjęte założenia kosztowe mogą więc znacząco różnić się od ostatecznych, ponoszonych kosztów. Okres budowy i rozpoczęcie produkcji przypada na czas pandemii spowodowanej Covid-19, a więc czasu znacznego wzrostu cen materiałów, energii oraz usług i produktów konsumpcyjnych.*

(akta kontroli tom I str. 62, tom IV str. 579-580)

Z informacji udostępnionych w toku kontroli przez Zarząd JSW ZiR wynika, że w pierwszych trzech latach funkcjonowania ww. zakładu produkcyjnego (2021-2023) JSW ZiR ponosiła stratę na tej działalności (i to pomimo zastosowania znacznie wyższych cen jednostkowych niż określone w ww. *Analizie opłacalności*), przy czym w 2022 r. było to jedną z przyczyn poniesienia przez JSW ZiR straty netto na całej działalności (co szerzej opisano w pkt 2.6.2. wystąpienia). Dopiero w 2024 r. JSW ZiR osiągnęła zysk z tytułu ww. działalności, gdy ilości zamówień od JSW uległy zwiększeniu.

(akta kontroli tom I str. 479-480, 486-488)

Ponadto, w okresie objętym kontrolą stwierdzane były przypadki niewłaściwej jakości spoiwa dostarczanego do kopalń Spółki od JSW ZiR. Składano wówczas reklamacje, a dostawca wymieniał towar na wolny od wad.

(akta kontroli tom I str. 801-821)

1.4. W okresie objętym kontrolą w Spółce nie planowano zamówień w ramach Grupy i nie przeprowadzano wspólnych postępowań o udzielenie zamówień na rzecz Grupy.

Zarząd wyjaśnił, że: *W okresie objętym kontrolą nie prowadzono wspólnego planowania zamówień w ramach GK JSW oraz nie przeprowadzano wspólnych postępowań o udzielenie zamówień. Jednakże z uwagi na trwające zmiany w zakresie*

funkcjonowania Zakładu Wsparcia Produkcji JSW S.A., wspólne planowanie zamówień w ramach GK JSW zostanie wdrożone najpóźniej do roku 2026. Z inicjatywy Zakładu Wsparcia Produkcji JSW S.A. były w przeszłości analizowane w JSW S.A. możliwości wprowadzenia ww. planowania zamówień [...], jednak z przyczyn leżących po stronie infrastruktury informatycznej, a w późniejszym etapie z powodu rezygnacji z usług dostawcy przedmiotowej platformy, nie zostało to rozwiązanie wprowadzone.

(akta kontroli tom II str. 61-65)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W ramach GK JSW zawierano pomiędzy kopalniami Spółki, a JZR, porozumienia⁴² rozszerzające zakres rzeczowy zawartych wcześniej i zakończonych umów bez zmiany ich zakresu finansowego, co wpłynęło na pogorszenie wyników finansowych GK JSW oraz stanowiło obejście wewnętrznych regulacji dotyczących polityki zakupowej.

W wyniku kontroli pięciu porozumień zwiększających zakres rzeczowy czterech umów zrealizowanych na rzecz kopalń JSW przez JZR stwierdzono, że cztery z pięciu porozumień zostały zawarte po wygaśnięciu umowy pierwotnej, a zwiększenie zakresu rzeczowego kontraktów nie wynikało z konieczności prawidłowej realizacji tej umowy. Dwa z nich obejmowały dostawy, które stanowiły częściowe zdublowanie sprzętu otrzymanego już w ramach umowy pierwotnej, ponadto otrzymany sprzęt nie został wprowadzony do ewidencji księgowej (co przedstawiono szerzej w opisie nieprawidłowości nr 2). Powyższe wpłynęło na pogorszenie wyników finansowych GK JSW oraz stanowiło obejście wewnętrznych regulacji dotyczących polityki zakupowej, w tym m.in. §4 pkt.1 Regulaminu określającego sposób przygotowania i prowadzenia w Jastrzębskiej Spółce Węglowej S.A. postępowań przetargowych nieobjętych ustawą Pzp⁴³, [...]. Decyzje o zawarciu porozumień podjęte zostały przez Pełnomocników Zarządu w kopalniach JSW po otrzymaniu pism z JZR z propozycją zwiększenia zakresu danego kontraktu lub zmniejszenia wynagrodzenia za wykonanie umowy pierwotnej. W ocenie dostawcy (JZR), marże osiągnięte na tych kontraktach były za wysokie. Pomimo że propozycje zawarte w pismach nie zawierały kwoty ewentualnego obniżenia wynagrodzenia z tytułu wykonania pierwotnego kontraktu, kopalnie decydowały się na zwiększenie zakresu rzeczowego umów

⁴² Zgodnie z: (1) umową [...] oraz aneksami z dnia [...] końcowy termin jej realizacji określono na dzień [...], w którym podpisano protokół końcowy odbioru przedmiotu zamówienia, a Porozumienie zawarto [...]; (2) umową [...] i aneksem numer 1 zawartym w dniu [...] końcowy termin jej realizacji wyznaczono na dzień [...], protokół końcowy odbioru przedmiotu zamówienia podpisano [...], a Porozumienie podpisano [...]; (3) umową [...] oraz aneksem nr 1 zawartym w dniu [...] termin jej realizacji określono na dzień [...], protokół końcowy odbioru przedmiotu zamówienia podpisano w tym samym dniu, a dwa Porozumienia zawarto [...] oraz [...] (4) umową [...] termin jej realizacji określono na dzień [...], protokół końcowy odbioru przedmiotu zamówienia podpisano [...], a Porozumienie podpisano [...].

⁴³ Przyjętego Uchwałą Zarządu JSW S.A. nr 760/X/2021 z dnia 30 listopada 2021 r.

o sprzęt, który dodatkowo, w przypadku dwóch⁴⁴ z pięciu porozumień, powielił część pierwotnego przedmiotu umowy.

W trakcie kontroli ustalono, że na mocy ww. pięciu porozumień przekazano do kopalń JSW sprzęt o wartości 36 866 586,28 zł, co stanowiło 21% wartości umów pierwotnych. Około 75,5% z ww. sprzętu zostało do dnia 1 lipca 2025 r. oddane do użytkowania lub zużyte średnio po ponad siedmiu miesiącach od jego otrzymania, a 24,5% nadal stanowiło rezerwę kopalni.

Zgodnie z §45 ust. 4 *Regulaminu postępowań nieobjętych ustawą Pzp*⁴⁵, zmiany zakresu rzeczowego bez zmiany zakresu finansowego wymagały zgody dwóch Pełnomocników JSW w Kopalni. Porozumienia objęte kontrolą były każdorazowo podpisane przez dwóch Pełnomocników (Dyrektorów)

Prezes Zarządu JSW wskazał, że w JSW S.A. *nie został wypracowany model zmniejszania marży na kontraktach poprzez zawieranie porozumień zwiększających zakres rzeczowy kontraktu*. Prezes dodał, że *przedstawione przypadki to porozumienia, których zawarcie procedowane było wyłącznie w ramach kompetencji pełnomocników Zarządu JSW S.A. w poszczególnych Zakładach Górniczych JSW S.A.* Prezes dodał również, że *kwestie te nie były przedmiotem obrad Zarządu JSW S.A.*

Pełnomocnicy Zarządu w KWK „Pniówek” – Kierownik Ruchu Zakładu Górniczego oraz Dyrektor Ekonomiczny wyjaśnili, że *Kopalnia zdecydowała się na poszerzenie zakresu rzeczowego pierwotnego kontraktu, a nie wybrano upustu cenowego ze względu na fakt zwiększenia efektywności prowadzenia eksploatacji, jak i zmniejszenia ryzyka występowania przestojów spowodowanych m.in. awariami ze względu na pracę tych urządzeń w ciężkich warunkach górniczych*. Pełnomocnicy dodali, że pozyskanie tych elementów pozwoliło na zunifikowanie posiadanego wyposażenia i zastosowanie go również w innych ścianach eksploatacyjnych.

Pełnomocnicy wskazali również, że *gospodarność transakcji oceniona została zgodnie z Regulaminem przygotowania i prowadzenia w JSW S.A. postępowań przetargowych nieobjętych ustawą Prawo Zamówień Publicznych, oparta o oświadczenie, dotyczące gotowości do realizacji na dostawę, usługę lub robotę budowlaną (załącznik nr 4 do ww. Regulaminu), wystawione przez JZR Sp. z o.o. na etapie postępowania na zawarcie umów. Rozszerzenie w formie dalszego porozumienia zakresu rzeczowego z punktu widzenia zamawiającego, wpłynęło zdaniem Pełnomocników bezpośrednio na zwiększenie opłacalności transakcji*.

Pełnomocnik Zarządu, Dyrektor KWK „Borynia-Zofiówka-Bzie” wskazał, że *zdecydowano się na poszerzenie zakresu rzeczowego pierwotnego kontraktu, ze względu na fakt, że przedmiot umowy [...] (...) przeznaczony był do eksploatacji w trudnych warunkach górniczo-geologicznych*.

⁴⁴ Zgodnie z Porozumieniem do umowy [...] zwiększenie zakresu umowy obejmowało elementy wyposażenia dodatkowego dla przenośnika zgrzeblowego ścianowego ujęte w Specyfikacji Technicznej pkt IV.2.lit. r-cc, pkt. IV.5.lit. p-x oraz pkt IV.13 tiret 9, zgodnie z Porozumieniem do umowy [...] zakres rzeczowy umowy został rozszerzony o niezbędne wyposażenie dodatkowe dla czterech przenośników ujęte w Specyfikacji Technicznej Pkt IV.E ppkt 2 umowy pierwotnej.

⁴⁵ Przyjętego Uchwałą Zarządu JSW S.A. nr 760/X/2021 z dnia 30 listopada 2021 r.

Kopalnia nie była w stanie przewidzieć wpływu tych warunków na stan techniczny sekcji obudowy zmechanizowanej, będących przedmiotem umowy [...]. Posiadanie sprzętu rezerwowego dla wyremontowanych sekcji obudowy zmechanizowanej (...) miało pozwolić na zminimalizowanie ewentualnych przerw w produkcji węgla, spowodowanych awariami na skutek warunków eksploatacji.

Dyrektor wskazał dodatkowo, że zasady zawierania umów ze spółkami Grupy Kapitałowej określa „Regulamin (...) wprowadzony Uchwałą Zarządu JSW S.A. nr 760/X/2021 z dnia 30.11.2021 r. Zgodnie z ww. Regulaminem spółka GK składa oświadczenie o gotowości realizacji zamówienia. W przypadku uzyskania ww. oświadczenia spółki GK, kopalnia przygotowuje postępowanie w celu udzielenia zamówienia spółce GK. Dyrektor dodał, że dodatkowe elementy zostały pozyskane jako elementy rezerwowe, co uzasadnia ich zakup. W efekcie czego, przy zachowaniu warunków finansowych kontraktu, zrealizowany został większy zakres rzeczowy.

NIK nie podziela ww. wyjaśnień. Ocena gospodarności transakcji powinna być przeprowadzona bezpośrednio przed zawarciem porozumień poprzez analizę stopnia przydatności sprzętu oraz porównanie jego wartości z wysokością ewentualnej obniżki wynagrodzenia z tytułu realizacji umowy pierwotnej. Korespondencja pomiędzy kopalniami, a JZR nie zawierała danych (dotyczących m.in. wartości sprzętu oraz wysokości ewentualnego upustu) pozwalających na porównanie opłacalności poszczególnych wariantów w celu maksymalizacji efektów ekonomicznych. NIK wskazuje ponadto, że w przypadku porozumień obejmujących dublujący się sprzęt, zapisy umów pierwotnych wskazywały, że Dostawca w ramach gwarancji zobowiązał się do usunięcia wad lub usterek przedmiotu zamówienia w ciągu 24 godzin od ich telefonicznego zgłoszenia przez Odbiorcę, potwierdzonego e-mailem, zatem - zdaniem NIK - ciągłość działania nie była zagrożona.

Odnośnie powyższych zapisów umów Pełnomocnicy Zarządu w KWK „Pniówek” wyjaśnili, że zakres głównego kontraktu został rozszerzony dlatego, ponieważ zapisy dotyczące gwarancji wykluczały uszkodzenia spowodowane działaniem Zamawiającego, a przy takich sytuacjach Kopalnia mogła wykorzystać pozyskany dodatkowo sprzęt.

Zdaniem NIK, decyzja o dodatkowym zabezpieczeniu ciągłości działania zakładu górniczego w sytuacji istniejących gwarancji dostawcy stanowi nadmiarowe inwestycje w niepracujące aktywa, rodzi ryzyko utraty ich wartości oraz stanowi nieefektywne zamrożenie kapitału. NIK wskazuje również, że powyższe decyzje były podejmowane z punktu widzenia ewentualnych korzyści dla kopalni, a nie całej Spółki, która otrzymałaby dodatkowe środki finansowe w przypadku wyboru opcji polegającej na zmniejszeniu wynagrodzenia. Powyższe środki Spółka mogłaby przeznaczyć na zakupy inwestycyjne lub materiałowe uwzględnione w planie zakupów. Dodatkowo, zmniejszenie wynagrodzenia za realizację umowy pierwotnej, jako transakcja pomiędzy podmiotami z GK JSW

nie miałyby wpływu na skonsolidowane sprawozdanie finansowe⁴⁶ GK JSW, w przeciwieństwie do zwiększenia zakresu rzeczowego kontraktu, skutkiem którego było zwiększenie kosztów JZR, a więc całej Grupy.

(akta kontroli: tom III str. 303-304, 432-435, 536-540, 621-622)

2. Spółka nie wprowadziła do ksiąg rachunkowych sprzętu⁴⁷ otrzymanego w wyniku realizacji porozumień, o których mowa w punkcie nr 1 powyżej, pomimo że:

- zgodnie z art. 4 ust. 1 UoR jednostki obowiązane są stosować przyjęte zasady (politykę) rachunkowości, rzetelnie i jasno przedstawiając sytuację majątkową i finansową oraz wynik finansowy,
- zgodnie z art. 4 ust. 2 UoR zdarzenia, w tym operacje gospodarcze, ujmuje się w księgach rachunkowych i wykazuje w sprawozdaniu finansowym zgodnie z ich treścią ekonomiczną,
- zgodnie z art. 20 ust 1 UoR do ksiąg rachunkowych okresu sprawozdawczego należy wprowadzić, w postaci zapisu, każde zdarzenie, które nastąpiło w tym okresie sprawozdawczym,
- zgodnie z ramami koncepcyjnymi MSSF (Conceptual Framework 2018) wprowadzonymi przez IASB⁴⁸ jednostka powinna ujmować wszystkie aktywa, które spełniają definicję i kryteria ujęcia, aby zapewnić rzetelne i wierne przedstawienie sytuacji majątkowej (pkt. 4.4. i 5.6. Ram Koncepcyjnych),
- zgodnie z *MSR 1 Prezentacja sprawozdań finansowych* pkt 15 (...) *Rzetelna prezentacja wymaga wiernego odzwierciedlenia efektów transakcji, innych zdarzeń i warunków, zgodnie z definicjami i warunkami ujmowania aktywów, zobowiązań, przychodów i kosztów przedstawionymi w Założeniach koncepcyjnych sprawozdawczości finansowej* (Założenia koncepcyjne),
- zgodnie z *MSR 16 Rzeczowe aktywa trwałe* pkt 7 cenę nabycia lub koszt wytworzenia pozycji rzeczowych aktywów trwałych ujmuje się jako składnik aktywów wtedy i tylko wtedy, gdy: a) istnieje prawdopodobieństwo, że jednostka uzyska przyszłe korzyści ekonomiczne związane ze składnikiem aktywów; oraz b) cenę nabycia lub koszt wytworzenia składnika aktywów przez jednostkę można wycenić w wiarygodny sposób.

Prezes Zarządu JSW wyjaśnił, że otrzymany na mocy porozumień sprzęt nie został wprowadzony do ksiąg rachunkowych, ponieważ został potraktowany jako wyposażenie dodatkowe/część składowa środka trwałego.

Zdaniem NIK, wyposażenie dodatkowe lub część składowa środka trwałego jest aktywem, które zgodnie z MSR powinno być wprowadzone do ksiąg rachunkowych. W ocenie NIK przyczyną nieprawidłowości był m.in. brak wyceny sprzętu oraz niewprowadzenie ich do systemów wewnętrznych Spółki.

⁴⁶ Wszystkie transakcje między podmiotami objętymi sprawozdaniem są wyłączane na etapie konsolidacji.

⁴⁷ Jako sprzęt należy rozumieć środki trwałe, części składowe środków trwałych, wyposażenie lub materiały.

⁴⁸ International Accounting Standards Board – Międzynarodowa Rada Standardów Rachunkowości.

W trakcie kontroli NIK rozpoczęto procedurę ujawnienia przedmiotowych aktywów w księgach rachunkowych.

Skutkiem powyższej nieprawidłowości było zniekształcenie pozycji w sprawozdaniu finansowym sporządzonym na dzień 31 grudnia 2024 r., które polegało m.in.⁴⁹ na:

- zawyżeniu wartości środków trwałych o szacunkową kwotę 23,4 mln zł w wyniku nieskorygowania w księgach rachunkowych pierwotnie wprowadzonej wartości środków trwałych, po otrzymaniu sprzętu, który KWK „Pniówek” w trakcie kontroli NIK zakwalifikowała jako zapasy,
- zaniżeniu wartości aktywów obrotowych o kwotę [...], na którą składał się sprzęt otrzymany na mocy porozumień⁵⁰ zawartych przez KWK „Pniówek” - nieużyty [...] - oraz nieużyty sprzęt [...] otrzymany na mocy porozumienia do umowy [...], której przedmiot pierwotny obejmował remont sekcji obudowy i został zaksięgowany jako koszt okresu,
- zaniżeniu wartości kosztów zużycia materiałów oraz zawyżeniu wyniku finansowego o szacunkową kwotę [...], na którą składają się otrzymane materiały zużyte w 2024 r. Powyższe jest powiązane z deklaracjami CIT i VAT składanymi przez Spółkę.

(akta kontroli: tom III str. 303-304, 432-435, 512-513, 579-586, 621-622)

Przyczyną nieprawidłowości było również niewprowadzenie przez kopalnię otrzymanego sprzętu niezwłocznie do rejestrów wewnętrznych, pomimo wdrożenia i funkcjonowania w Spółce profesjonalnych, specjalistycznych i dedykowanych systemów informatycznych [...] wspomagających zarządzanie oraz sprawowanie kontroli m.in. nad środkami trwałymi oraz zapasami.

Odnosnie do urządzeń budowy przeciwwybuchowej, zgodnie z pkt. 9.9 załącznika nr 3 do rozporządzenia Ministra Energii w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących prowadzenia ruchu podziemnych zakładów górniczych⁵¹ w zakładach górniczych ewidencję urządzeń prowadzi się z użyciem techniki informatycznej. Na podstawie ww. rozporządzenia Dyrektorzy kopalń wydali zarządzenia⁵², w których wskazano, że osobami odpowiedzialnymi za prowadzenie ww. ewidencji są osoby z wyższego dozoru ruchu elektrycznego. Pomimo wymogu wskazanego w ww. rozporządzeniu i zarządzeniach, do systemu [...] nie wprowadzono następujących pozycji przez KWK „Pniówek”: kompletu bezprzewodowego systemu monitorowania ciśnienia w stojakach otrzymanego w ramach porozumienia do umowy [...], ośmiu z dziesięciu sztuk reduktorów otrzymanych w ramach porozumienia do umowy [...]; jednej sztuki

⁴⁹ Wartości szacunkowe wyliczono w oparciu o deklaracje kopalni dotyczące charakteru otrzymanego sprzętu, dat jego zużycia oraz wartości. Ponieważ na dzień sporządzania wystąpienia Spółka była w trakcie weryfikacji tych danych, podano jedynie najważniejsze dane szacunkowe – brak m.in. kwoty zawyżenia amortyzacji.

⁵⁰ Porozumienia do umów nr 042300101, 042200750, 42300032.

⁵¹ Dz.U. z 2017, poz. 1118 ze zm.

⁵² M.in. Zarządzenie 19/2024 z 15 kwietnia 2024 r. Dyrektora – Kierownika Ruchu Zakładu Górniczego JSW S.A. KWK „Pniówek” w sprawie gospodarki urządzeniami budowy przeciwwybuchowej oraz Zarządzenie 21/2023 z 7 lutego 2023 r. Kierownika Ruchu Zakładu Górniczego JSW S.A. KWK „Borynia-Zofiówka-Bzie” w sprawie gospodarki urządzeniami budowy przeciwwybuchowej.

przekładni walcowej [...], dwóch sztuk przekładni kątowej [...] otrzymanych w ramach porozumienia do umowy [...].

Dyrektor KWK „Pniówek” wyjaśnił, że system monitorowania ciśnienia w stojakach wprowadzony zostanie do systemu podczas zbrojenia ściany [...], proces wprowadzania m.in. [...] jest prowadzony na bieżąco od maja 2025 r., natomiast ze względu na ilość tych urządzeń na kopalni (koniecznych do wprowadzenia) rozpoczął się od [...]w okresie wcześniejszym. Dyrektor dodał, że wprowadzanie pozostałych pozycji jest również w toku.

Prezes Zarządu JSW wyjaśnił, że: w KWK „Pniówek” dostarczony sprzęt został przekazany bezpośrednio na oddziały kopalniane i zaewidencjonowany przez inspektorów Wydziałów MM i ME w postaci zachowania przepustek materiałowych oraz protokołów przekazania z JZR sp. z o.o. Wskazany majątek w zakresie środków trwałych nie został wprowadzony ze względu na brak jego wyceny (...) natomiast pozostały sprzęt (posiadający nr fabryczny) jest na bieżąco wprowadzany do odpowiednich systemów [...]. Prezes dodał, że w KWK „Borynia-Zofiówka” wyposażenie otrzymane w ramach porozumień zostało zinwentaryzowane oraz zaewidencjonowane poprzez zarchiwizowanie dokumentów potwierdzających dostawę.

Dyrektor KWK „Pniówek” wyjaśnił, że otrzymany sprzęt przekazany został (zgodnie z podpisanymi umowami pierwotnymi) bezpośrednio na oddziały kopalniane (maszynowe i elektryczne), dlatego nie został zaewidencjonowany w systemie magazynowym.

Dyrektor KWK „Borynia-Zofiówka” wskazał, że sprzęt objęty porozumieniem nie został wprowadzony na magazyn ze względu na fakt, że umowa nie przewidywała dostawy przedmiotu umowy na magazyn.

Prezes Zarządu Spółki wskazał, że pozycje zakwalifikowane jako środki trwałe powinny być zarejestrowane w [...], jednak ze względu na brak określenia ich wartości w protokołach przekazania z JZR - tej czynności nie wykonano.

W ocenie Prezesa powyższe spowodowało pominięcie procedury związanej z przyjęciem ich na magazyn Zakładu Wsparcia Produkcji i w dalszej kolejności w oparciu o dokument obrotu materiałowego (RW) nie został utworzony dokument przyjęcie środka trwałego do rejestru [...] (OT).

[...]

W ocenie NIK, jednym ze skutków braku pełnej ewidencji składników majątku jest uniemożliwienie m.in. skutecznego monitorowania posiadanych zasobów, co może sprzyjać m.in. trudnościom w identyfikacji braków lub uszkodzeń. Nie sprzyja to należytemu nadzorowi nad majątkiem JSW. I tak, w przypadkach np. potencjalnych kradzieży, brak szczegółowych ewidencji wartościowych składników majątkowych, uniemożliwi lub utrudni ich identyfikację, wycenę strat w majątku oraz ujęcie ich wartości w księgach.

(akta kontroli: tom III, str. 303-304, 432-435, 512-513, 579-586, 621-622)

OCENA CZĄSTKOWA

Wysokość przychodów osiągniętych w ramach transakcji wewnątrz GK JSW wzrosła w badanym okresie o 29%, a udział wartości przychodów w ramach transakcji wewnątrzgrupowych w sumie przychodów wszystkich spółek w grupie wzrósł z 46% do 49%. Nie planowano jednak zamówień w ramach Grupy i nie przeprowadzano wspólnych postępowań o udzielenie zamówień na rzecz Grupy, a Zarząd Spółki oświadczył, że wspólne planowanie zamówień w ramach GK JSW zostanie wdrożone do 2026 r. NIK negatywnie ocenia stwierdzone przypadki niegospodarnego zawierania pomiędzy kopalniami Spółki, a jedną ze spółek z GK JSW porozumień rozszerzających zakres rzeczowy zawartych wcześniej i zakończonych umów bez zmiany zakresu finansowego, co wpłynęło na pogorszenie wyników finansowych GK JSW oraz stanowiło obejście wewnętrznych regulacji dotyczących polityki zakupowej, a także niewprowadzenie do ksiąg rachunkowych ani do rejestrów wewnętrznych sprzętu otrzymanego w wyniku realizacji powyższych porozumień, czym naruszono przepisy UoR oraz MSR i zniekształcono sprawozdanie finansowe Spółki i GK JSW sporządzone na dzień 31 grudnia 2024 r.

OBSZAR

Opis stanu
faktycznego

2. Prawdliwość udzielania i realizacji zamówień na wybrane usługi

2.1. W okresie objętym kontrolą w JSW przyjęte były rozwiązania organizacyjne w zakresie przeprowadzania postępowań na udzielanie zamówień na dostawy, roboty budowlane i usługi, odrębne dla zamówień objętych odpowiednio: ustawą Pzp z 2004 r. i ustawą z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych⁵³ oraz dla zamówień nieobjętych tymi ustawami.

W zakresie zamówień objętych ww. ustawą obowiązywało kolejno sześć regulaminów przyjmowanych uchwałami Zarządu Spółki⁵⁴. Uregulowano w nich m.in.: sposób przygotowania i prowadzenia postępowania, w tym procedowanie wniosku o przeprowadzenie postępowania, zasady pracy komisji przetargowej, środki ochrony prawnej, sposób zawierania umów. W jednym z załączników określono metody szacowania wartości zamówień odrębnie dla: robót górniczych oraz usług, których podstawą oszacowania jest robocznodniówka, usług, robót budowlanych (za wyjątkiem robót górniczych zakwalifikowanych jako roboty budowlane), dostaw materiałów, innych dostaw (w tym najmu urządzeń), które zasadniczo były uszczegółowieniem odpowiednich zapisów w art. 34 i 35 ustawy Pzp z 2019 r. Dopuszczono jednak (w §6) inne metody ustalenia wartości zamówienia w przypadku braku możliwości ustalenia wartości zamówienia na podstawie metod opisanych w Regulaminie oraz w innych uzasadnionych przypadkach, zastrzegając, że zastosowanie innej metody każdorazowo wymaga uzasadnienia.

⁵³ Dz.U. z 2024 r. poz. 1320 ze zm., dalej: „ustawy Pzp z 2019 r.”

⁵⁴ Nr: 386/VI/2010 z dnia 24.06.2010 r., 354/IX/2019 z dnia 23.05.2019 r., 551/X/2020 z dnia 16.09.2020 r., 105/X/2021 z dnia 16.02.2021 r., 353/X/2022 z dnia 1.06.2022 r., 303/XI/2024 z dnia 22.05.2024 r., zwanych dalej: *Regulaminami postępowań objętych ustawą Pzp*.

W zakresie zamówień nieobjętych ww. ustawą obowiązywało kolejno 10 regulaminów przyjmowanych uchwałami Zarządu Spółki⁵⁵. Objęte nimi były dostawy, roboty budowlane i usługi, których wartość netto (w jednym postępowaniu) przekraczała kwotę odpowiednio: 20 tys. zł (w okresie do 28 lutego 2018 r.), 50 tys. zł (w okresie od 1 marca 2018 r. do 31 grudnia 2023 r.), 100 tys. zł (w przypadku materiałów 300 tys. zł, w okresie od 1 stycznia 2024 r.).

Postanowiono w nich⁵⁶, że wnioskodawcą w postępowaniu o udzielenie zamówienia na usługi, roboty budowlane i dostawy (poza dostawami materiałów) może być Zakład (od 1 marca 2021 r. Kopalnia), Biuro lub Zakład Wsparcia Produkcji⁵⁷. W przypadku, gdy wartość netto takiego zamówienia nie przekracza 500 tys. zł, to prowadzącym postępowanie jest sam wnioskodawca, tj. odpowiednio: Zakład (od 1 marca 2021 r. Kopalnia), Biuro lub ZWP, a osobą podejmującą decyzje w imieniu prowadzącego postępowanie odpowiednio: Dyrektor lub Zastępca Dyrektora Zakładu (od 1 marca 2021 r. Dyrektor Kopalni), Członek Zarządu lub Pełnomocnik Zarządu (od 17 czerwca 2020 r. Członek Zarządu lub Dyrektor Biura lub Pełnomocnik Zarządu), Dyrektor w ZWP lub Zastępca Dyrektora w ZWP (od 17 czerwca 2020 r. Dyrektor w ZWP, od 1 marca 2021 r. Dyrektor Przetargów w ZWP, od 18 maja 2021 r. Dyrektor w ZWP).

Natomiast postępowania w sprawie zamówień o wartości netto powyżej 500 tys. zł prowadził ZWP, a osobą podejmującą decyzje w imieniu prowadzącego postępowanie jest Dyrektor w ZWP lub Zastępca Dyrektora w ZWP (od 17 czerwca 2020 r. Dyrektor w ZWP, od 1 marca 2021 r. Dyrektor Przetargów w ZWP, od 18 maja 2021 r. Dyrektor w ZWP).

W Regulaminach postępowań nieobjętych ustawą Pzp wprowadzono następujące tryby postępowań:

- w okresie od 1 stycznia do 28 lutego 2018 r.: przetarg nieograniczony, przetarg na podstawie zebranych ofert oraz aukcja elektroniczna,
- w okresie od 1 marca 2018 r. do 16 czerwca 2020 r.: przetarg nieograniczony, przetarg ograniczony, aukcja elektroniczna, zapytanie ofertowe, negocjacje (tryb w którym prowadzący postępowanie sam wskazuje podmioty, do których mają być skierowane zaproszenia do negocjacji) oraz zamówienie awaryjne (tryb stosowany w przypadku wystąpienia zagrożenia: bezpieczeństwa zatrudnionych pracowników lub bezpieczeństwa ruchu Kopalni lub bezpieczeństwa powszechnego oraz potrzeby prowadzenia działań profilaktycznych i konieczności usuwania skutków klęsk żywiołowych, wówczas Dyrektor Kopalni lub Dyrektor ZWP lub Członek Zarządu

⁵⁵ Nr:137/VIII/2024 z dnia 04.03.2014, 115/IX/2018 z dnia 28.02.2018 r., 331/IX/2018 z dnia 16.05.2018 r., 920/IX/2018 z dnia 11.12.2018 r., 270/IX/2019 z dnia 10.04.2019 r., 247/X/2020 z dnia 15.04.2020 r., 293/X/2020 z dnia 06.05.2020 r., 362/X/2020 z dnia 09.06.2020 r., 105/X/2021 z dnia 16.02.2021 r., 312/X/2021 z dnia 18.05.2021 r., 760/X/2021 z dnia 30.11.2021 r., 183/XI/2023 z dnia 17.03.2023 r., 394/XI/2023 z dnia 06.06.2023 r., 867/XI/2023 z dnia 19.12.2023 r., 242/XI/2024 z dnia 04.04.2024 r., 248/XI/2024 z dnia 11.04.2024 r., 264/XI/2024 z dnia 23.04.2024 r., 303/XI/2024 z dnia 22.05.2024 r., zwanych dalej: *Regulaminami postępowań nieobjętych ustawą Pzp*.

⁵⁶ Dotyczy stanu od 1 marca 2018 r. W okresie od 1 stycznia do 28 lutego 2018 r. decyzję o uruchomieniu postępowania podejmował Zarząd Spółki na podstawie wniosku Zakładu lub Branżowego Biura w Biurze Zarządu.

⁵⁷ Zwany dalej: „ZWP”.

- samodzielnie ustala przedmiot i zakres zamówienia oraz zasady wyboru wykonawcy), wolna ręka;
- w okresie od 17 czerwca 2020 r.: aukcja elektroniczna (jako podstawowy tryb udzielania zamówień), przetarg nieograniczony, negocjacje oraz zamówienie awaryjne.

Wprowadzono w nich mechanizmy służące wykorzystaniu podstawowych zasad udzielania zamówień, określonych w art. 16 ustawy Pzp z 2019 r., w tym m.in. zasady organizacji etapu przygotowania wymagań ofertowych, konkurencyjny tryb wyboru kontrahentów, wymagania jakie powinna spełniać umowa.

Udzielanie zamówień spółkom GK JSW uregulowano w kwietniu 2021 r. poprzez wprowadzenie „Regulaminu zlecenia przez JSW S.A. usług i robót budowlanych Spółkom Grupom Kapitałowej JSW”⁵⁸. Miał on zastosowanie do postępowań, do których nie miały zastosowania przepisy ustawy Pzp z 2019 r. oraz których wartość przekraczała kwotę 10 tys. zł netto. Podstawą wszczęcia takiego postępowania miał być wniosek zawierający m.in.: opis potrzeby biznesowej, opis celowości zamówienia (w tym uzasadnienie, że Biuro, Kopalnia lub ZWP, na rzecz którego będzie realizowane zamówienie nie jest w stanie wykonać usług lub robót budowlanych samodzielnie), opis przedmiotu zamówienia, wskazanie spółki z GK JSW, z którą należy przeprowadzić negocjacje, oszacowanie wartości zamówienia, ofertę spółki, zawierającą w szczególności: wartość wynagrodzenia (cenę) za realizację usługi, dostawy lub roboty budowlanej, określoną z uwzględnieniem rynkowych cen materiałów, usług pracy i wszelkich innych kosztów niezbędnych dla należytego wykonania zamówienia oraz zysku, którego wysokość została wyliczona zgodnie z przyjętymi w obrocie handlowym zwyczajami, oświadczenie spółki dotyczące oferty cenowej wykonania usługi, dostawy lub roboty budowlanej. Postępowanie takie miało być prowadzone w trybie negocjacji, w formie: pisemnej, elektronicznej (w tym także pocztą elektroniczną), mieszanej (pisemnej i elektronicznej) lub ustnej. Z dniem 13 grudnia 2021 r. dokonano zmian w *Regulaminie postępowań nieobjętych ustawą Pzp*⁵⁹ (i uchylono ww. regulamin udzielania zamówień spółkom GK JSW) poprzez wprowadzenie definicji spółki GK oraz uwzględnienie w nim udzielania zamówień spółce GK JSW. Zgodnie z tymi regulacjami (§4 ust. 3) przed wszczęciem postępowania obejmującego usługi wnioskodawca obowiązany jest ustalić czy zamówienie, którego zamierza udzielić, może zostać wykonane przez spółkę z GK JSW i uzyskać oświadczenie tej spółki o gotowości realizacji zamówienia⁶⁰. W przypadku uzyskania takiego oświadczenia, wnioskodawca przygotowuje postępowanie w celu udzielenia zamówienia tej spółce. Postanowiono, że zamawiający może udzielić zamówienia w trybie negocjacji w przypadku udzielenia zamówienia spółce z GK JSW, w tym spełniającej

⁵⁸ Załącznik do Uchwały Zarządu JSW S.A. nr 216/X/2021 z dnia 08.04.2021 r.

⁵⁹ Załącznik do Uchwały Zarządu JSW S.A. nr 760/X/2021 z dnia 30.11.2021 r.

⁶⁰ Stanowiące Załącznik nr 4 do Regulaminu, w którym podano m.in., że: w cenie uwzględnione zostały rynkowe ceny materiałów, usług, pracy oraz wszelkie inne koszty niezbędne do należytego wykonania zamówienia; w cenie uwzględniony został zysk, którego wysokość została wyliczona zgodnie z przyjętymi w obrocie handlowym zwyczajami, w ramach realizacji zamówienia wykonany zostanie znaczący (kluczowy) zakres usługi, dostawy lub roboty budowlanej.

wymogi określone w art. 365 ustawy Pzp z 2019 r. Regulamin określił m.in. zasady: sporządzania wniosku o wszczęcie postępowania, opisu przedmiotu zamówienia, sposobu ustalenia wartości zamówienia, prowadzenia postępowania, prowadzenia aukcji elektronicznej, negocjacji, sporządzenia, formy i warunków zawarcia umowy oraz nadzoru nad wykonaniem umowy.

(akta kontroli tom I str. 83-85, tom II str. 90-129)

2.2. W latach 2018-2021 w JSW udzielono zamówień sektorowych o wartości przekraczającej wyrażoną w złotych równowartość kwoty, o której mowa w art. 4 pkt 8 ustawy Pzp z 2004 r. i mniejszej od kwot określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 11 ust. 8 ustawy Pzp z 2004 r., na łączną kwotę 4 003 194,6 tys. zł⁶¹. W ww. okresie udzielono też 560⁶² zamówień sektorowych o wartości równej lub przekraczającej kwoty określone w przepisach wydanych na podstawie art. 11 ust. 8 ustawy Pzp z 2004 r. na łączną kwotę 7 249 317,1 tys. zł. W tym okresie udzielono również zamówień z wyłączeniem procedur określonych przepisami ww. ustawy na kwotę 1 747 766,1 tys. zł⁶³, w tym 162 zamówienia podmiotom powiązanym na kwotę łącznie 1 332 241,9 tys. zł⁶⁴.

W latach 2021-2024 udzielono zamówień klasycznych o wartości mniejszej niż 130 000 zł na kwotę 2 889,9 tys. zł⁶⁵ oraz zamówień sektorowych o wartości mniejszej niż progi unijne na kwotę 6 458 095,5 tys. zł⁶⁶. W tym okresie udzielono też 702⁶⁷ zamówienia sektorowe o wartości równej lub przekraczającej progi unijne na łączną kwotę 10 885 398,8 tys. zł. Z wyłączeniem stosowania przepisów ustawy Pzp z 2019 r. w latach 2021-2024 udzielono 488 zamówień na

⁶¹ W 2018 r. – 1 568 558,6 tys. zł, 2019 r. – 1 318 956,5 tys. zł, 2020 r. – 924 520,0 tys. zł, 2021 r. – 191 159,4 tys. zł. Dane za 2021 r. wykazano w sprawozdaniu sporządzonym na podstawie rozporządzenia Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 15 grudnia 2016 r. w sprawie informacji zawartych w rocznym sprawozdaniu o udzielonych zamówieniach, jego wzoru oraz sposobu przekazywania (Dz.U. poz. 2038). Jak wynikało z §4 rozporządzenia Ministra Rozwoju i Technologii z dnia 20 grudnia 2021 r., w sprawie zakresu informacji zawartych w rocznym sprawozdaniu o udzielonych zamówieniach, jego wzoru, sposobu przekazywania oraz sposobu i trybu jego korygowania (Dz.U. poz. 2463), jeżeli w roku sprawozdawczym udzielono zamówień (zawarto umowy) zarówno w wyniku postępowań o udzielenie zamówienia publicznego przeprowadzonych na podstawie przepisów ustawy Pzp z 2004 r., jak i w wyniku postępowań przeprowadzonych na podstawie ustawy Pzp z 2019 r., zamawiający przekazywał dwa sprawozdania.

⁶² W 2018 r. – 185 na kwotę 2 186 219,5 tys. zł, 2019 r. – 172 na kwotę 2 445 623,8 tys. zł, 2020 r. – 146 na kwotę 1 935 827,5 tys. zł, 2021 r. – 57 na kwotę 681 646,4 tys. zł.

⁶³ W 2018 r. – 497 674,3 tys. zł, 2019 r. – 625 007,7 tys. zł, 2020 r. – 532 002,3 tys. zł, 2021 r. – 93 081,9 tys. zł.

⁶⁴ W 2018 r. 28 zamówień na kwotę 338 691,9 tys. zł, 2019 r. - 49 na kwotę 477 143,5 tys. zł, 2020 r. – 65 na kwotę 436 266,1 tys. zł i w 2021 r. - 20 na kwotę 80 140,3 tys. zł.

⁶⁵ W 2018 r. – 2 806,2 tys. zł, 2022 r. – 12,0 tys. zł, 2023 r. – 70,6 tys. zł, 2024 r. – 1,0 tys. zł.

⁶⁶ W 2021 r. – 592 203,5 tys. zł, 2022 r. – 1 716 816,9 tys. zł, 2023 r. – 1 823 495,6 tys. zł, 2024 r. – 2 325 579,6 tys. zł.

⁶⁷ W 2021 r. – 93 na kwotę 1 035 683,1 tys. zł, 2022 r. – 153 na kwotę 2 502 793,1 tys. zł, 2023 r. – 224 na kwotę 3 573 581,2 tys. zł i 2024 r. – 232 na kwotę 3 773 341,4 tys. zł.

łącną kwotę 6 645 138,5 tys. zł, w tym 319 zamówień sektorowych podmiotom powiązanym⁶⁸ na łączną kwotę 3 783 967,1 tys. zł⁶⁹.

(akta kontroli tom IV str. 847-850)

Wartość udzielonych zamówień (zawartych umów wraz z aneksami) w podziale na niżej wymienione wybrane trzy zakresy działalności była następująca (wg danych przedstawionych przez Spółkę):

- 1) w zakresie przeprowadzonych postępowań na usługi zagospodarowania odpadów wydobywczyc, w tym zwałowania i rekultywacji zwałowisk skały pogórnicej, w trybach ustaw Pzp z 2004 r. i z 2019 r. udzielono zamówień na kwotę łącznie 14 954,5 tys. zł netto, a poza ustawami Pzp - na kwotę 316 422,8 tys. zł netto,
- 2) w zakresie postępowań na usługi remontowe maszyn i urządzeń górnicej wykorzystywanych w podziemnych wyrobiskach, w trybach ustaw Pzp z 2004 r. i Pzp z 2019 r. udzielono zamówień na kwotę łącznie 583 261,5 tys. zł, a w postępowaniach nieobjętych ustawami Pzp - 372 790,3 tys. zł,
- 3) w zakresie postępowań na usługi transportu samochodowego (z wyłączeniem transportu osób), w trybach ustaw Pzp z 2004 r. i Pzp z 2019 r. udzielono zamówień na kwotę 501 777,1 tys. zł, a w postępowaniach nieobjętych ustawami Pzp na kwotę 109 318,0 tys. zł.

(akta kontroli tom IV str. 851-852)

2.3. W wyniku kontroli wybranych pięciu postępowań o udzielenie zamówienia w trybie i na zasadach ustawy Pzp z 2004 r.⁷⁰ i ustawy Pzp z 2019 r.⁷¹, stwierdzono co następuje.

2.3.1. W wyniku kontroli dwóch postępowań o udzielenie zamówień na te same usługi, tj.: *Obsługę budowy obiektu budowlano – ziemnego do rzędnej +350 m n.p.m. wraz z kompleksową eksploatacją stacji przeładunkowych oraz transportem i zabudową odpadów i kruszyw na terenach przyległych do składowiska „Kościelniok”,* przeprowadzonych w wyniku przetargów nieograniczonych (z których jedno⁷² dotyczyło okresu 2020-2022, a drugie⁷³ okresu 2023-2025), stwierdzono, że:

- w obu przypadkach przed wszczęciem postępowania zwrócono się z zapytaniem ofertowym do kilku wykonawców (zarówno spoza GK JSW, jak i do spółek z GK JSW spełniających warunki określone w art. 365 ustawy Pzp

⁶⁸ Zamówienia sektorowe na dostawy, usługi lub roboty budowlane, udzielone podmiotom, których dane, wraz z danymi zamawiającego, objęte są rocznym skonsolidowanym sprawozdaniem finansowym w rozumieniu UoR), jeżeli w okresie poprzednich 3 lat co najmniej 80% przeciętnych przychodów tych podmiotów osiągniętych ze świadczenia dostaw, usług lub wykonywania robót budowlanych na rzecz zamawiającego lub podmiotów, o których mowa w art. 365 ust. 1 pkt 1, ust. 2 pkt 1 i ust. 3 pkt 1 ustawy.

⁶⁹ W 2022 r. – 113 na kwotę 901 181 346,36 zł, w 2023 r. – 113 na kwotę 1 714 551 520,34 zł, w 2024 r. – 93 na kwotę 1 168 234 251,57 zł.

⁷⁰ Postępowanie nr 47/P/19.

⁷¹ Postępowania o numerach: 22/P/22, 34/P/22, 57/P/22 i 77/P/22

⁷² Nr 47/P/19.

⁷³ Nr 77/P/22.

- z 2019 r. i działających w danym okresie w tej branży, tj. w pierwszym przypadku do PGWiR, a w drugim do JSW ZiR),
- ponieważ oferty złożone przez spółki z GK JSW nie były ofertami najkorzystniejszymi cenowo, przeprowadzono postępowania w trybie przetargu nieograniczonego,
 - wartość szacunkową obu zamówień ustalono z naruszeniem odpowiednich przepisów o zamówieniach publicznych, co opisano szczegółowo niżej w pkt 1 w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*,
 - w pierwszym z nich (nr 47/P/19) dokonano nieprawidłowej kwalifikacji przedmiotu zamówienia jako usługi, a nie roboty budowlanej, co opisano szczegółowo niżej w pkt 2 w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*,
 - w pierwszym postępowaniu spółka z GK JSW (PGWiR) nie wzięła udziału (co jej Zarząd wyjaśniał faktem, że był w trakcie tworzenia spółki córki dedykowanej celom wykonywania zadań w zakresie zwałowania odpadów wydobywczych, tj. JSW ZiR), w drugim konsorcjum spółek z GK JSW (JSW ZiR wspólnie z PGWiR) złożyło ofertę, która nie była najkorzystniejsza, a ponadto została odrzucona ze względu na błąd w obliczeniu ceny (podano stawkę VAT 8% zamiast 23%, co Prezes Zarządu PGWiR wyjaśniał tym, że czynności, które miały być wykonywane w ramach usługi będącej przedmiotem postępowania były tożsame bądź zbliżone do wskazanych w specyfikacji technicznej dla innej usługi: „Kompleksowa obsługa obiektu unieszkodliwienia odpadów wydobywczych”, dla której podstawą do wskazania stawki VAT 8% była Indywidualna Wiążąca Informacja Stawkowa wydana przez Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej),
 - w obu przypadkach po przeprowadzonym postępowaniu udzielono zamówienia podmiotowi spoza GK JSW, który złożył najkorzystniejszą ofertę (w pierwszym przypadku jako jedyny, w drugim jako jeden z dwóch wykonawców, którzy złożyli ofertę, przy czym jedyny, który złożył ofertę niepodlegającą odrzuceniu).

(akta kontroli tom I str. 99-101, 109-120, 143, 208-217, 262-263)

2.3.2. W wyniku kontroli postępowania na *Obsługę konserwację i naprawę ciągników podwieszanych na okres 24 miesięcy w JSW S.A. KWK Pniówek*⁷⁴, ustalono, że postępowanie przeprowadzono zgodnie z przepisami ustawy Pzp z 2019 r. oraz *Regulaminem postępowań objętych ustawą Pzp*⁷⁵. Kwota jaką zamawiający zamierzał przeznaczyć na zamówienia wynosiła 24 635 6,2 tys. zł netto. W toku postępowania wpłynęła jedna oferta na kwotę 30 583,9 tys. zł netto, tj. wyższa o 24% od ww. kwoty. Wysokość tego wynagrodzenia była dwukrotnie zmieniana w toku postępowania. Wykonawca kolejnymi pismami z 14 września 2022 r. i 10 października 2022 r. zadeklarował obniżenie kwoty odpowiednio do: 30 379,3 tys. zł i 30 212,2 tys. zł netto. W kolejnych notatkach w sprawie zwiększenia kwoty jaką zamawiający zamierza przeznaczyć na sfinansowanie zamówienia, wyboru najkorzystniejszej oferty oraz wyrażenia zgody na zawarcie

⁷⁴ Nr 34/P/22.

⁷⁵ Uchwała Zarządu JSW SA nr 105/X/2021 z 16 lutego 2021 r.

umowy, komisja przetargowa wskazała, że powyższa propozycja wykonawcy *otwiera możliwość aneksowania umowy zawartej w przedmiotowym postępowaniu, co spowoduje zmniejszenie jej wartości.*

Zarząd Spółki wyraził zgodę na zwiększenie kwoty jaką zamawiający zamierza przeznaczyć na sfinansowanie zamówienia do kwoty 37 618,2 tys. zł brutto (kwoty z oferty), wybrał ofertę najkorzystniejszą (jedyną jaka wpłynęła w postępowaniu), wyraził zgodę na zawarcie umowy z wybranym wykonawcą. W dniu 20 października 2022 r. wystosowano *Informację o wyborze najkorzystniejszej oferty*, następnie, 2 listopada 2022 r. podpisano umowę i aneks nr 1 z wybranym wykonawcą. W umowie wskazano wynagrodzenie za wykonanie usługi jak wyżej, a w aneksie: 30 379,3 tys. zł (37 366,5 tys. zł brutto)⁷⁶. Zapisy umowy dopuszczały jej zmiany, w tym m.in. obniżenie wynagrodzenia netto przy zachowaniu wszystkich innych warunków umowy.

Nie przekazano w wymaganym terminie do Biuletynu Zamówień Publicznych informacji o wykonaniu umowy w terminie 30 dni od jej wykonania, co opisano szerzej w pkt 4 w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. tom II str. 654-741)

2.3.3. Postępowanie na *Obsługę, konserwację, przeglądy, naprawy oraz okresowe kontrole techniczne rozdzielni, rozdzielnic dołowych 6kV, urządzeń elektrycznych układów głównego odwadniania na poz. 713 i 950 oraz pompowni pomocniczej na poz. 838 w JSW S.A. KWK „Borynia-Zofiówka” Ruch „Borynia”*⁷⁷, przeprowadzono zgodnie z ustawą Pzp z 2019 r. oraz zgodnie z *Regulaminem postępowań objętych Pzp*⁷⁸. W KWK „Borynia-Zofiówka” opracowano wniosek o przeprowadzenie postępowania zgodnie z ustalonym wzorem oraz przygotowano szczegółowy opis przedmiotu zamówienia zawarty w specyfikacji technicznej, a wartość szacunkowa była ustalona i aktualizowana przez pracowników tej kopalni.

(akta kontroli: tom IV str. 170-198, tom V str. 1-14, 68-125)

Przed wszczęciem postępowania, na etapie ustalania wartości szacunkowej przedmiotu zamówienia, KWK „Borynia-Zofiówka” w ramach rozeznania rynku dwukrotnie zwróciła się m.in. do JSW Szkolenie i Górnictwo Sp. z o.o.⁷⁹ o przedstawienie oferty techniczno-handlowej dotyczącej przedmiotowego zakresu i ewentualne potwierdzenie, że JSW SIG podejmie się realizacji tego zadania, a JSW SIG w odpowiedziach podawała odpowiednio, że nie przedstawi oferty z uwagi na trudności w pozyskaniu osób o właściwych kwalifikacjach oraz że nie złoży oferty ze względu na brak możliwości zabezpieczenia wskazanej ilości osób o odpowiednich kwalifikacjach do realizacji zadania.

(akta kontroli tom V str. 81-88, 96-97)

Zarząd Spółki wyraził zgodę na przeprowadzenie postępowania, powołał komisję przetargową, biegłego oraz ustalił kwotę jaką zamawiający zamierzał przeznaczyć na zamówienia w wysokości 11 860,9 tys. zł brutto. SWZ oraz

⁷⁶ Różnica wyniosła 251 653,08 zł.

⁷⁷ Postępowanie nr 22/P/22.

⁷⁸ Stanowiącym załącznik do Uchwały Zarządu JSW SA nr 105/X/2021 z 16 lutego 2021 r.

⁷⁹ Dalej: „JSW SIG”.

ogłoszenie o zamówieniu zostały zatwierdzone w imieniu Kierownika Zamawiającego przez osoby upoważnione. Ogłoszenie o zamówieniu przekazano do publikacji w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej 15 kwietnia 2022 r. oraz zamieszczono wraz z SWZ na stronie internetowej Spółki.

(akta kontroli: tom IV str. 1-2, tom V str. 8, 126-132)

W postępowaniu wpłynęła jedna oferta na kwotę 10 475,7 tys. zł netto (12 885,1 tys. zł brutto), spełniająca wymagane warunki. Z uwagi na zbliżający się termin zakończenia dotychczasowej umowy dotyczącej tożsamego zakresu oraz koniecznością zapewnienia ciągłej, nie powodującej zakłóceń w ciągu technologicznym zakładu górniczego w zakresie będącym przedmiotem tego postępowania, kwota jaką zamawiający zamierzał przeznaczyć na realizację zamówienia została zwiększona uchwałą Zarządu JSW SA do 12 885,1 tys. zł, w której dokonano również wyboru oferty i wyrażono zgodę na zawarcie umowy. W dniu 6 czerwca 2022 r. została zawarta umowa nr 012200298 na realizację zadania. Dnia 18 grudnia 2022 r. zawarto aneks do tej umowy, w którym m.in. zwiększono wynagrodzenie do 10 805,0 tys. zł netto, (o 3,1%). Wzrost kwoty wynagrodzenia był uzasadniony wzrostem kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę i związanym z tym wzrostem stawek roboczogodzin wymienionych w §1 ust. 3 umowy.

(akta kontroli tom V str. 1-14, 147-214)

Przebieg postępowania został udokumentowany w protokole z postępowania zgodnie z art. 71 ustawy Pzp z 2019 r. Ogłoszenie o udzieleniu zamówienia przekazano do publikacji 28 czerwca 2022 r., tj. w terminie 30 dni od daty zakończenia postępowania, które nastąpiło z dniem zawarcia w dniu 6 czerwca 2022 r. umowy, co było zgodne z art. 265 ust. 1 ustawy Pzp z 2019 r.

(akta kontroli tom V str. 12, 60-68)

Nie przekazano w wymaganym terminie do Biuletynu Zamówień Publicznych informacji o wykonaniu umowy w terminie 30 dni od jej wykonania, co opisano szerzej w pkt 4 w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

2.3.4. Postępowanie na *Kompleksową obsługę placów składowych magazynowych oraz obsługę i konserwację urządzeń obiegu wozów w JSW KWK „Borynia-Zofiówka” Ruch „Zofiówka”⁸⁰*, przeprowadzono zgodnie z ustawą Pzp z 2019 r. oraz zgodnie z Regulaminem postępowań objętych Pzp⁸¹. W KWK „Borynia-Zofiówka” opracowano wniosek o przeprowadzenie postępowania zgodnie z ustalonym wzorem oraz szczegółowy opis przedmiotu zamówienia zawarty w specyfikacji technicznej, a wartość szacunkowa została ustalona przez pracowników tej kopalni.

(akta kontroli tom IV str. 199-228, tom V str. 255-272, 349-359, 382-390)

W trakcie szacunkowego określania wartości zamówienia KWK „Borynia-Zofiówka” zwróciła się pismami z 17 lutego 2022 r. (dołączając specyfikację techniczną) do czterech wykonawców (w tym spółki z GK JSW) o przedstawienie

⁸⁰ Postępowanie nr 57/P/22.

⁸¹ Stanowiącym załącznik do Uchwały Zarządu JSW SA nr 353/X/2022 z 1 czerwca 2022 r.

ofert na wykonanie ww. prac. Otrzymano oferty z trzech wykonawców (spoza GK JSW), a spółka z Grupy (JSW SIG) poinformowała, że nie złoży oferty cenowej, ponieważ nie świadczy tego typu usług. Na podstawie otrzymanych ofert, w drodze badania rynku oszacowano koszt zamówienia przyjmując kwotę najniższej oferty tj. 54 569,1 tys. zł. Jak wskazano w dokumencie z szacowania wartości zamówienia, sporządzonym przez pracowników KWK „Borynia-Zofiówka: *Wybrana metoda szacowania wartości przedmiotu zamówienia metodą badania rynku jest zgodna z Załącznikiem nr 2 do Uchwały Zarządu JSW S.A. nr 353/X/2022 §1 pkt. 3 oraz z §6 gdzie w przypadku braku możliwości ustalenia wartości zamówienia na podstawie metod opisanych dopuszcza się inne metody ustalenia wartości zamówienia. Metoda badania rynku jest jedną z lepszych metod, która gwarantuje pozyskanie najbardziej aktualnych cen na usługę, należytą staranność z uwzględnieniem aktualnych uwarunkowań rynkowych.*

(akta kontroli tom V str. 360-381)

Dnia 16 listopada 2022 r. dokonano aktualizacji szacunkowej wartości zamówienia z powodu utraty ważności poprzedniego oszacowania. W tym celu zwrócono się do firmy, która zaproponowała najniższą cenę o przedłużenie terminu związania ofertą do 31 stycznia 2023 r., a firma ta w odpowiedzi podtrzymała cenę oraz wydłużyła termin jej związania ofertą. W dokumencie z oszacowania wartości zamówienia z 16 listopada 2022 r. przedstawiono także wyliczenie na kwotę 49 412,9 tys. zł w oparciu o wartość roboczo-dniówki zgodnie z wykazem stanowisk obowiązujących w załączniku do uchwały Zarządu JSW S.A. nr 268/XI/2022 z 9 listopada 2022 r. Zwrócono przy tym uwagę, że wartość tak ustalona (...) *ma wyłącznie charakter poglądowy ponieważ obliczenie szacowanej wartości zamówienia wykonano w oparciu o stanowiska pracy i wartości roboczo-dniówek określone przez Biuro Branżowe JSW S.A., które nie odpowiadają bezpośrednio stanowiskom pracy wymagane w zamówieniu*".

(akta kontroli tom V str. 395-400)

Dnia 15 grudnia 2022 r. dokonano kolejnej aktualizacji szacunkowej wartości ww. zamówienia. Jako przyczynę wskazano, że w specyfikacji technicznej zrezygnowano z dwóch stanowisk związanych z konserwacją urządzeń transportu bliskiego oraz urządzeń dźwignicowych a także z opłat za utrzymanie, konserwację i bieżące naprawy sprzętu i urządzeń będących własnością ZWP (kopalnia miała ponosić te koszty na rzecz ZWP w miesięcznym czynszu dzierżawnym co spowodowało zmniejszenie zakresu rzeczowego zamówienia). Zmiany te wynikały, jak podano, z wprowadzonego od dnia 1 stycznia 2023 r. jednolitego systemu rozliczania dzierżawy maszyn i urządzeń będących na majątku ZWP dla zakładów górniczych JSW. W związku z tym 14 grudnia 2022 r. zwrócono się (pocztą elektroniczną) tylko do jednego wykonawcy o przesłanie aktualnej oferty i otrzymano ją na kwotę 52 037,4 tys. zł netto.

(akta kontroli tom V str. 410-415)

Zarząd Spółki uchwałą wyraził zgodę na przeprowadzenie postępowania, powołał komisję przetargową, biegłego oraz ustalił kwotę jaką zamawiający zamierzał przeznaczyć na zamówienia w wysokości 11 860,9 tys. zł brutto.

SWZ oraz ogłoszenie o zamówieniu zostały zatwierdzone w imieniu kierownika zamawiającego przez osoby upoważnione.

(akta kontroli: tom IV str. 1-2, tom V str. 126-131)

Ogłoszenie o zamówieniu przekazano do publikacji w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej dnia 15 kwietnia 2022 r. oraz zamieszczono wraz z SWZ na stronie internetowej Spółki. W postępowaniu wpłynęła jedna oferta na kwotę 52 037,4 tys. zł netto (64 006,1 tys. zł brutto), spełniająca wymagane warunki.

(akta kontroli tom V str. 265, 430-431, 448)

Zarząd JSW na wniosek Komisji przetargowej dokonał zwiększenia kwoty na sfinansowanie zamówienia do 64 006,1 tys. zł brutto⁸², wyboru oferty i wyraził zgodę na zawarcie umowy. W dniu 24 marca 2023 r. została zawarta umowa na realizację zadania, a 12 stycznia 2024 r. na wniosek wykonawcy zawarto aneks nr 1, w którym m.in. zwiększono wynagrodzenie do 54 330,7 tys. zł netto, a 14 lutego 2015 r. aneks nr 2 zwiększający stawki kwotowe za roboczodniówki i wynagrodzenie do kwoty 55 006,0 tys. zł. Wzrost kwot wynagrodzenia był uzasadniony wzrostem kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę i związanym z tym wzrostem stawek roboczogodzin wymienionych w §1 ust. 3 umowy.

(akta kontroli tom V str. 484-594)

2.4. Zgodnie z §1 ust. 4 *Regulaminu postępowań nieobjętych ustawą Pzp*, w przypadku udzielenia zamówienia Spółce GK należało uprzednio uzyskać od Spółki GK *Oświadczenie o gotowości do realizacji zamówienia na dostawę, usługę lub robotę budowlaną*⁸³, stanowiące *Załącznik nr 4 do Regulaminu*.

Analiza dokumentacji potwierdzającej wystąpienie do spółek Grupy w sprawie możliwości uczestniczenia w postępowaniach i związanych z tym sporządzonymi oświadczeniami o gotowości z 36 postępowań wykazała, że:

- w 12 postępowaniach spółki Grupy wyraziły chęć uczestniczenia, w tym w 11 przypadkach poprzez sporządzenie oświadczenia o gotowości⁸⁴,
- w 20 postępowaniach spółki Grupy odmówiły udziału, głównie ze względu na brak mocy przerobowych i wymaganego sprzętu,
- w czterech postępowaniach spółki Grupy nie odpowiedziały na zapytanie ofertowe.

(akta kontroli tom II str. 204-218)

Zarząd Spółki wyjaśnił, że zamierza podjąć działania mające na celu uporządkowanie i zwiększenie udziału spółek zależnych w realizacji zamówień wewnętrznych, których celem jest zwiększenie efektywności i skrócenie czasu realizacji zamówień, ale również zatrzymanie wartości dodanej w ramach grupy

⁸² W uzasadnieniu podano, że dotychczas obowiązująca umowa na zakres objęty postępowaniem obowiązuje do dnia 23 marca 2023 r. a kopalnia nie może samodzielnie wykonać przedmiotowego zakresu ponieważ nie posiada własnych brygad specjalistycznych i odpowiedniej ilości sprzętu.

⁸³ Dalej: „Oświadczenie o gotowości”.

⁸⁴ W przypadku jednego postępowania (nr 048/R/22) spółka z GK JSW (PGWiR) złożyła ofertę, jak wyjaśnił Zarząd tej spółki, ponieważ nie była ona najkorzystniejsza spośród złożonych, spółka nie uczestniczyła w postępowaniu wyłaniającym wykonawcę i nie złożyła ww. oświadczenia.

oraz wzmocnienie współpracy między spółkami. Jednocześnie dostrzega potrzebę istotnego zwiększenia efektywności operacyjnej poprzez lepsze wykorzystanie istniejących zasobów wewnętrznych - kadrowych, technologicznych, logistycznych i organizacyjnych znajdujących się w spółkach zależnych GK JSW. W związku z powyższym zaplanował powołanie wyspecjalizowanego Działu Monitorowania i Nadzoru GK JSW do koordynacji zlecanych usług, dostaw i robót budowlanych spółkom GK JSW, którego rolą będzie bieżąca analiza rynku, nadzór nad realizacją zamówień w szczególności w aspekcie optymalnego wykorzystania zasobów GK JSW.

(akta kontroli tom IV str. 579)

W wyniku kontroli wybranych 12 postępowań o udzielenie zamówienia, nieobjętych przepisami ustawy Pzp z 2004 r. i ustawy Pzp z 2019 r. (z tego siedmiu udzielonych spółkom z GK JSW oraz pięciu udzielonych podmiotom spoza GK JSW) stwierdzono co następuje.

2.4.1. W latach 2021-2024 ZWP przeprowadził pięć postępowań nieobjętych ustawą Pzp z 2019 r. na dostawę spoiwa mineralno-cementowego do wykładki mechanicznej oraz do torkretowania wyrobisk górniczych - na potrzeby kopalń wchodzących w skład JSW SA. Zgodnie z §4 ust. 3 odpowiedniego *Regulaminu postępowań nieobjętych ustawą PZP*, przed wszczęciem postępowania ustalono czy zamówienia, których zamierzano udzielić, mogły zostać wykonane przez Spółkę z GK JSW. Od JSW ZiR uzyskano oświadczenie o gotowości realizacji zamówienia. W związku z powyższym, na podstawie §6 Załącznika nr 2 do ww. Regulaminu, wartość szacunkową zamówienia każdorazowo ustalano na podstawie oferty ww. spółki. W wyniku tych postępowań udzielono zamówień ww. spółce. ZWP zawarł pięć umów z JSW ZiR, w której od kwietnia 2021 r. uruchomiono zakład produkcji spoiwa. Łączna ilość zakontraktowanego spoiwa w ramach ww. umów wyniosła 44 625 t, a wartość netto 30 527,4 tys. zł.

(akta kontroli tom I str. 351-451)

ZWP zawarł ww. umowy i na ich podstawie dokonywał zakupów spoiwa mineralno-cementowego. Inni dostawcy (spoza GK JSW) oferowali w tym samym czasie spoiwa tego samego rodzaju po niższych cenach, co opisano dalej w pkt 3 w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

2.4.2. Analiza dwóch przeprowadzonych postępowań: nr 008/R/23 na *Odbiór i zwałowanie odpadów wydobywczych na terenach „Jagielnia” i „Korfanty” dla JSW S.A. KWK „Knurów-Szczygłowice” Ruch Szczygłowice* oraz nr 134/INW/23 na *Dostawę fabrycznie nowego kompleksu ścianowego wraz z osprzętem dla JSW KWK „Pniówek”*, wykazała, że zostały one zrealizowane zgodnie z obowiązującym w Spółce Regulaminem postępowań nieobjętych Pzp⁸⁵. W obu przypadkach realizujące zadania spółki Grupy JSW ZiR i JZR złożyły wymagane oświadczenie o gotowości.

(akta kontroli tom II str. 130-174, 175-203)

⁸⁵Uchwała Zarządu JSW SA nr 760/X/2021 z 30 listopada 2021 r.

2.4.3. Analizą objęto również powtarzające się corocznie postępowania (nr 264/R/WRP/19, 122/R/WRP/20, 090/R/21, 176/R/22, 006/R/24) na *usługi zwałowania i przymowania węgla na zwałach wykonywane za pomocą spycharek świadczone na rzecz JSW S.A. KWK Budryk*. Umowy zawierane były co roku na okres 12 miesięcy i obejmowały: usługi zwałowania i przymowania węgla na zwałach obejmujące prace wykonywane za pomocą spycharek gąsienicowych w systemie trzymianowym, a także zabezpieczenie walca wibracyjnego o masie 13 -15 ton w razie potrzeby. Prace wykonywane za pomocą spycharek lub walca polegać miały na przemieszczaniu węgla spycharkami pod ładowarko-zwałowarkę, jak również zagęszczaniu zwału i bezpiecznym jego formowaniu. We wnioskach o wszczęcie postępowań wskazywano, że: *Prowadzenie właściwej gospodarki różnych sortymentów węgla na zwałach, konieczność dostosowania załadunku węgla do wagonów do rytmiczności dostaw wagonów jak i zaburzeń w ciągłości wydobywania i zbytu, wymusza dalsze wykonywanie prac przymowania i zwałowania w ruchu ciągłym przez całą dobę. Należy więc przeprowadzić przetarg i zawrzeć umowę na dalsze wykonywanie tych usług.*

Przyczynami nieudzielania zamówień na okresy dłuższe niż jeden rok w sytuacji, gdy ww. usługi miały charakter ciągły, wg Dyrektora KWK „Budryk”⁸⁶ były: zmienność warunków rynkowych i operacyjnych powodująca znaczną niepewność w planowaniu długoterminowym, brak możliwości długofalowego i precyzyjnego oszacowania potrzeb oraz względy gospodarcze i geopolityczne (wysoka niestabilność rynku usług zewnętrznych, w tym w sektorze górniczym, wynikająca m.in. z pandemii COVID-19 oraz trwającego konfliktu zbrojnego na Ukrainie). Jak wyjaśnił Dyrektor: *W tych okolicznościach coroczne postępowania przetargowe umożliwiały dostosowanie zakresu usług do aktualnych warunków oraz weryfikację dostępnych na rynku ofert, co było korzystne z punktu widzenia efektywności i gospodarności. (...) przyjęty tryb corocznych postępowań i umów odpowiadał aktualnym potrzebom Zamawiającego, zapewniał elastyczność działania i był zgodny z zasadami racjonalnego zarządzania w warunkach dużej zmienności otoczenia technologicznego i ekonomicznego.*

(akta kontroli tom II str. 577, 774- 782)

2.5. Analizą objęto 10 unieważnionych postępowań o udzielenie zamówienia, z tego: trzech⁸⁷ nieobjętych oraz siedmiu⁸⁸ objętych odpowiednią ustawą Pzp. W każdym objętym kontrolą przypadku unieważnienie było uzasadnione. Jako przyczyny unieważnienia wskazano: brak otrzymanych ofert (66/P/22); cena z ofert przewyższała cenę jaką zamierzał przeznaczyć zamawiający (41/P/18, PZ.260-96/23, 28/P/24, 4/P/23); przekroczenie progu ustawy Pzp z 2019 r. podczas aukcji elektronicznej (152/R/22); brak ofert spełniających wymagania (13/R/22) oraz fakt, że postępowanie obarczone było niemożliwą do usunięcia wadą uniemożliwiającą zawarcie niepodlegającej unieważnieniu umowy (57/P/19). Analiza ofert złożonych w ww. postępowaniach 28/P/24 i 4/P/23

⁸⁶ Oraz odpowiedzialni pracownicy Działu Przeróbki Mechanicznej Węgla.

⁸⁷ Nr 13/R/22, 151/R/22, PZ.260-96/23.

⁸⁸ Nr 41/P/18, 57/P/19, 10/P/20, 29/P/22, 66/P/22, 4/P/23, 28/P/24.

wykazała, że ceny ofertowe przewyższały kwoty, jakie Zamawiający zamierzał przeznaczyć na sfinansowanie zamówienia, w związku m.in. ze wzrostem inflacji, wzrostem kosztów pracowniczych, w tym płacy minimalnej, wzrostem kosztów energii, brakiem stabilności w gospodarce materiałowej oraz wzrostem podatków lokalnych.

(akta kontroli str. tom II str. 266-281, 270-282, 478-514, 603-609)

2.6. Realizacja wybranych umów zawartych w wyniku przeprowadzonych postępowań o udzielenie zamówienia, opisanych w poprzednich punktach niniejszego wystąpienia, przebiegała następująco.

2.6.1. W toku realizacji umowy nr 041900862 z 4 listopada 2019 r.⁸⁹ na *obsługę budowy obiektu budowlano – ziemnego...* dwukrotnie aneksami zmieniano wysokość wynagrodzenia wykonawcy (określoną jako cena jednostkowa zagospodarowania tony odpadów) poprzez jego zmniejszenie⁹⁰, a następnie zwiększenie⁹¹ (finalnie z 27 688,8 tys. zł do 29 094,4 tys. zł netto). Jako uzasadnienie wskazano:

- w pierwszym przypadku (na wniosek KWK „Pniówek”) – konieczność realizacji programu oszczędnościowego uwzględniającego ówczesną trudną sytuację rynkową w branży surowcowej, spowodowaną m.in. epidemią COVID-19,
- w drugim przypadku (na szczegółowo umotywowany i przeanalizowany wniosek wykonawcy) - dynamicznie rosnącą inflacją, a w szczególności rosnącymi cenami paliw (oleju napędowego) i innych materiałów, będącymi skutkami pandemii oraz wybuchu wojny na Ukrainie, na podstawie art. 144 ust. 1 pkt 3 ustawy Pzp z 2004 r. (konieczność zmiany umowy spowodowana była okolicznościami, których zamawiający, działając z należytą starannością, nie mógł przewidzieć, a wartość zmiany nie przekraczała 50% wartości zamówienia określonej pierwotnie w umowie).

Wykonawca ww. umowy (oraz umowy obejmującej ten sam zakres w okresie kolejnych trzech lat, tj. umowy nr 042201022 z 27 grudnia 2022 r.⁹²) należycie wywiązał się ze swoich obowiązków. Comiesięczne odbiory prac (ze wskazaniem ilości odpadów i kruszywa wbudowanych w obiekt budowlany i ich wartości) dokonywane były terminowo przez osoby wskazane do nadzoru ze strony zamawiającego i wykonawcy i zostały udokumentowane protokołami odbioru robót. Podano w nich, że zakres prac został zrealizowany prawidłowo i zgodnie z umową. Zamawiający nie wniósł uwag do jakości wykonanych robót. Wartość robót została ujęta w fakturach, które zostały wystawione zgodnie z rozliczeniami wskazanymi w protokołach odbioru robót oraz zgodnie z postanowieniami umownymi.

(akta kontroli tom I str. 121-141, 227-258, 265-266, 307-314, 330-334)

⁸⁹Zawartej w wyniku postępowania nr 47/P/19.

⁹⁰ Aneks nr 1 z 21 sierpnia 2020 r.

⁹¹ Aneks nr 2 z 22 grudnia 2022 r.

⁹² Zawartej w wyniku postępowania nr 77/P/22.

2.6.2. W latach 2021-2025⁹³ ZWP odebrał od dostawcy (JSW ZiR) 29 188,5 t spoiwa o łącznej wartości netto (wg faktur zakupu) 20 289,4 tys. zł. W przypadku poszczególnych umów ich procentowa realizacja (liczona jako procent wartości w umowie) wyniosło: 49% (umowa nr 062201111), 52% (umowa nr 062100590), 59% (umowa nr 062302075), 84% (umowa nr 62301060), 86% (umowa nr 062401994).

(akta kontroli tom I str. 350, 363-366, 383-389, 402-408, 424-430, 439-451)

Dyrektor ds. Zakupów Materiałowych i Operacyjnych w ZWP wyjaśnił w tej sprawie, że: *Zakres realizacji umowy na dostawę materiałów uzależniony jest od zapotrzebowania zakładów JSW S.A. na poszczególne asortymenty wyrobów, a te zależą od nieprzewidywalnych warunków geologiczno – górniczych, występujących w podziemnych wyrobiskach zakładów górniczych, w których przedmiotowe materiały są użytkowane. Okoliczność, zgodnie z którą kopalnie JSW S.A. nie zgłaszają zapotrzebowania na dostawy danego materiału w okresie przypadającym bezpośrednio po upływie terminu realizacji umowy nie przesądza o niepowstaniu takiego zapotrzebowania w późniejszym okresie. (...) Niezłożenie zamówień przez ZWP w przewidzianym umową terminie nie skutkowało wygaśnięciem umowy i zwolnieniem dostawców z obowiązku realizacji dostaw, a skutkowało jedynie popadnięciem przez Odbiorcę w zwłokę.*

(akta kontroli tom I str. 457-458)

Brak odbierania pełnej zakontraktowanej ilości spoiwa przez Spółkę był jedną z istotnych przyczyn poniesienia straty netto na działalności przez JSW ZiR w 2022 r. W sprawozdaniu Zarządu JSW ZiR z działalności za 2022 r. podano bowiem m.in., że: *Na wynik [ujemny] znaczny wpływ miały również koszty funkcjonowania zakładu produkcyjnego, które nie zostały pokryte w przychodach ze sprzedaży przy zbyt niskim wolumenie zamówień (ok 51% niższym w stosunku do prognozowanego zapotrzebowania odbiorcy - JSW S.A.) co przyczyniło się do generowania strat oraz że: Estymacja zamówień z ZWP pozostawała w ciągu roku na bardzo niskim poziomie (około 49% ilości wskazanych z umowie) i przychód ze sprzedaży nie zapewnił pokrycia kosztów utrzymania zakładu produkcyjnego.*

Również w ocenie samego Prezesa Zarządu ZiR wyrażonej w trakcie kontroli: *wobec całkowitego rozmijania się założeń stanowiących ekonomiczne przesłanki określenia rentowności przedsięwzięcia z rzeczywistym wykonem, kontynuowanie współpracy objętej łączącą strony umową, czyniły ją jako noszącą znamiona działania na szkodę Dostawcy – JSW ZIR.*

(akta kontroli tom I str. 474-475, 479)

2.6.3. Wykonawca robót określonych w umowie 122300470 z 1 kwietnia 2023 r.⁹⁴ należycie wywiązał się ze swoich obowiązków, odbiory prac (w zakresie ilości odebranych i zagospodarowanych odpadów) zostały udokumentowane, a ich wartość została ujęta w fakturach. Na terenie będącym przedmiotem postępowania pracownicy KWK „Knurów-Szczygłowice” kilkakrotnie w toku

⁹³ Do 15 lipca 2025 r.

⁹⁴ Zawartej w wyniku postępowania nr 008/R/23 na Odbiór i zwałowanie odpadów wydobywczych na terenach „Jagielnia” i „Korfanty” dla JSW S.A. KWK „Knurów-Szczygłowice” Ruch Szczygłowice.

realizacji umowy dokonali objazdów obiektu, podczas których zweryfikowali sposób nadzoru nad realizacją ww. umowy w zakresie prowadzenia monitoringu obiektu, zarówno jego bryły jak i ochrony terenu. W wyniku drugiego objazdu wydano sześć zaleceń pokontrolnych, które zostały zrealizowane, a ponowne objazdy nie wykazały kolejnych nieprawidłowości.

(akta kontroli str. tom II str. 66-84, 135-174)

2.6.4. W trakcie realizacji umowy nr 042300403 z 25 sierpnia 2023 r.⁹⁵ zmieniono jej zakres rzeczowy o zakup 165 kompletów nadstawek do sekcji obudowy zmechanizowanej oraz zwiększono jej zakres finansowy o: 11 342,3 tys. zł do wartości: 178 375,8 tys. zł netto⁹⁶. Powyższe uzasadniono koniecznością zmiany zakresu pracy sekcji obudów zmechanizowanych jednego typu na sekcje obudów zmechanizowanych innego typu poprzez zakup 165 kompletów nadstawek (w związku z planowanym uruchomieniem w lutym 2025 r., nowej ściany, w której będą one wykorzystane).

Wykonawca należycie wywiązał się ze swoich obowiązków, odbiory sprzętu zostały udokumentowane przez komisję, która stwierdziła, że przedmiot został wykonany w terminie i z należytą starannością. Wykonane dostawy zostały rzetelnie rozliczone, a ich wartość (zgodna z umową i aneksami) została ujęta w fakturach. Prawidłowo wystawiono faktury korygujące i dokumenty księgowe dot. ewidencji środków trwałych.

(akta kontroli str. tom II str. 193-203)

2.6.5. W toku realizacji umowy 042200817 z 2 listopada 2022 r.⁹⁷ wykonawca należycie wywiązał się ze swoich obowiązków, odbiory (ze wskazaniem ilości roboczodniówek i ich wartości) prac zostały udokumentowane. W protokołach odbioru wskazano, że zakres prac został zrealizowany zgodnie z umową, a roboty zostały wykonane zgodnie z potrzebami zamawiającego w określonych terminach. Odbiorów usług dokonywano terminowo przez osoby wskazane do nadzoru ze strony zamawiającego i wykonawcy. W treści protokołów odbioru robót dniówkowych nie odnotowano uwag ze strony osób odbierających roboty w imieniu zamawiającego. Wykonane usługi zostały rzetelnie rozliczone, a ich wartość została ujęta w fakturach. Faktury oraz faktury korygujące zostały wystawione zgodnie z rozliczeniami wskazanymi w protokołach odbioru roboczodniówek oraz zgodnie z postanowieniami umownymi.

(akta kontroli str. tom II str. 654-704, 747-773)

2.6.6. Realizując umowę nr 012200298 z 6 czerwca 2022 r.⁹⁸ wraz z aneksem nr 1 z 18 grudnia 2023 r., wykonawca należycie wywiązał się ze swoich obowiązków. Przekazanie miejsca wykonania usługi potwierdzono protokołem

⁹⁵ Zawartej w wyniku postępowania nr 134/INW/23 na *Dostawę fabrycznie nowego kompleksu ścianowego wraz z osprzętem dla JSW KWK „Pniówek”*.

⁹⁶ Aneksami: nr 1 z 30 kwietnia 2024 r. i nr 2 z 31 stycznia 2025 r.

⁹⁷ Zawartej w wyniku postępowania nr 34/P/22 na *Obsługę konserwację i naprawę ciągników podwieszanych na okres 24 miesięcy w JSW S.A. KWK Pniówek*.

⁹⁸ Zawartej w wyniku postępowania nr 22/P/22 na *Obsługę, konserwację, przeglądy, naprawy oraz okresowe kontrole techniczne rozdzielni, rozdzielnic dołowych 6kV, urządzeń elektrycznych układów głównego odwadniania na poz. 713 i 950 oraz pompowni pomocniczej na poz. 838 w JSW S.A. KWK „Borynia-Zofiówka” Ruch „Borynia”*.

zdawczo-odbiorczym. Wykonawca przed przystąpieniem do realizacji usługi i w trakcie wykonywania umowy przedstawiał pisemne oświadczenia zawierające potwierdzenie, że *wszyscy pracownicy firmy wykonujący prace na terenie KWK „Borynia-Zofiówka-Bzie” Ruch „Borynia” w ilości i o kwalifikacjach wymaganych ww. umową są zatrudnieni na podstawie umowy o pracę*. Do tych oświadczeń załączono wykazy osób skierowanych do jej realizacji. Odbiory robót zostały udokumentowane „Protokołami odbioru robót firmy ...” za dany miesiąc podpisanymi przez przedstawicieli wykonawcy i Spółki, w których wykazywano obliczenia kosztów w dni robocze i odrębnie w dni wolne. Sporządzano również za każdy miesiąc częściowe „Protokoły odbioru przedmiotu zamówienia”, w których zawierano informacje o wartości umowy netto, wartości zrealizowanej do dnia odbioru oraz o wartości robót będących przedmiotem odbioru w danym miesiącu. W protokołach tych wskazano, że przedmiot zamówienia został wykonany w terminie, z należytą starannością i zgodnie z zakresem określonym w umowie. Na podstawie ww. dokumentów wykonawca wystawiał faktury za okresy miesięczne. Wszystkie wystawione faktury oraz faktury korygujące były zgodne z danymi wynikającymi z ww. protokołów. Na podstawie analizy szczegółowej faktur, protokołów odbioru i dokumentacji czasu pracy za wybrane miesiące: ustalono, że ilości roboczogodzin ujęte w protokołach odbioru będących podstawą wystawionych faktur, były zgodne ze stanem faktycznym wynikającym z dokumentacji czasu pracy pracowników wykonawcy, a do obliczenia kwot wynagrodzenia przyjęto stawki wynikające z zawartej umowy. W ramach realizacji ww. umowy do Spółki wpłynęło łącznie 36 faktur na łączną kwotę 9 873,8 tys. zł netto, nie przekroczono wartości umowy.

(akta kontroli: tom V str. 1-2, 13-14, 16-58, 215-225)

2.6.7. Realizując umowę nr 052300135 z 24 marca 2023 r. zmienioną aneksami⁹⁹ wykonawca prawidłowo wywiązywał się ze swoich obowiązków. Przekazanie miejsca wykonania usługi potwierdzono protokołem zdawczo-odbiorczym. Wykonawca przed przystąpieniem do realizacji usługi i w trakcie wykonywania umowy przedstawiał wykazy osób skierowanych do jej realizacji. Zlecenia na wykonanie usługi w danym miesiącu i zlecenia na wykonanie usługi w soboty i dni ustawowo wolne od pracy były sporządzane zgodnie z wzorami załączonymi do Specyfikacji technicznej. Wykonana usługa była przedmiotem odbiorów udokumentowanych w raportach dobowych i częściowych miesięcznych „Protokołach odbioru przedmiotu zamówienia”, sporządzanych wg wzorów stanowiących załączniki do Specyfikacji technicznej będącej załącznikiem do umowy, w raportach dobowych były wykazywane ilości przepracowanych przez pracowników wykonawcy roboczodniówek, ilości motogodzin pracy sprzętu wykonawcy oraz zużytych materiałów wraz ze stawkami wynikającymi z zawartej umowy i aneksów oraz koszt całkowity usługi za dany dzień. W protokołach odbioru przedmiotu zamówienia podawano m.in. łączny koszt usługi za cały miesiąc i wartość realizacji umowy (narastająco od początku do dnia odbioru)

⁹⁹ Aneks nr 1 z 12 stycznia 2024 r. i aneks nr 2 z 14 lutego 2025 r., zawartą w wyniku postępowania nr 57/P/22 na *Kompleksową obsługę placów składowych magazynowych oraz obsługę i konserwację urządzeń obiegu wozów w JSW KWK „Borynia-Zofiówka” Ruch „Zofiówka”*.

oraz wskazywano że przedmiot zamówienia został wykonany w terminie, z należytą starannością i zgodnie z zakresem określonym w umowie. W wyniku analizy faktur za wybrane miesiące ustalono, że dane w nich zawarte były zgodne z protokołami odbioru za te miesiące potwierdzonymi przez przedstawicieli KWK „Borynia-Zofiówka” i wykonawcy. Do 23 lipca 2025 r.¹⁰⁰ do Spółki wpłynęło 29 faktur sprzedaży wystawionych przez wykonawcę za okres do 30 czerwca 2025 r.¹⁰¹ na łączną kwotę 40 877,7 tys. zł netto.

(akta kontroli tom V str. 255-331)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Wartość szacunkową dwóch zamówień publicznych na *obsługę budowy obiektu budowlano-ziemnego...*, obejmujących głównie roboty budowlane tożsame co do rodzaju oraz miejsca ich wykonania (pierwsze z nich o numerze 47/P/19 dotyczyło okresu 2020-2022, a drugie o numerze 77/P/22 okresu 2023-2025) ustalono odpowiednio: w kwietniu 2019 r. i w czerwcu 2022 r. w drodze badania rynku poprzez zwrócenie się z zapytaniem ofertowym¹⁰² do kilku wykonawców i wybór najkorzystniejszej oferty handlowej, czym naruszono obowiązujące w danym czasie przepisy, tj. odpowiednio: art. 33 ust. 1 ustawy Pzp z 2004 r. oraz art. 34 ust. 1 ustawy Pzp z 2019 r. Stosownie do tych przepisów, jeżeli przedmiotem zamówienia jest wykonanie robót budowlanych w rozumieniu ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane¹⁰³, wartość zamówienia na roboty budowlane należało ustalić na podstawie kosztorysu inwestorskiego sporządzanego na podstawie dokumentacji projektowej oraz specyfikacji technicznych wykonania i odbioru robót albo na podstawie planowanych kosztów robót budowlanych określonych w programie funkcjonalno-użytkowym.

(akta kontroli tom I str. 99-107, 110, 145, 169-177, 209)

Pracownicy Spółki pełniący funkcje przewodniczących komisji przetargowych prowadzących dane postępowanie, w trakcie kontroli NIK zajmujący stanowiska odpowiednio: Dyrektora Biura Zabezpieczenia Produkcji w Spółce oraz Kierownika Wydziału Urządzeń Wyciągowych i Ruchu Powierzchni w KWK Pniówek, wyjaśnili w tej sprawie, że wartość zamówienia została oszacowana zgodnie z obowiązującym w danym okresie *Regulaminem postępowań objętych ustawą Pzp*, przy czym w pierwszym przypadku zadanie zostało zakwalifikowane jako usługa (dlatego wartość szacunkową zamówienia ustalono w oparciu o najkorzystniejszą ofertę handlową), a w drugim przypadku z *uwagi na złożoność zadań do wykonania w ramach realizacji przedmiotu zamówienia oraz specyfikę*

¹⁰⁰ Wg danych z konta rozrachunkowego dla umowy 052300135.

¹⁰¹ Umowa była w trakcie realizacji.

¹⁰² Dotyczyło ono podania ceny jednostkowej (netto i brutto) za odbiór i zabudowę 1t odpadów przy realizacji całości zadania oraz wartości (netto i brutto) przedmiotu zamówienia, ustalonej poprzez przemnożenie ww. ceny jednostkowej przez 11 537,0 tys. t (zakładaną maksymalną ilość odpadów wydobywczych, stanowiącą sumę średniodobowych ilości odebranych odpadów w okresie 3 lat). W ww. cenie jednostkowej należało uwzględnić wszystkie koszty niezbędne dla prawidłowej realizacji zamówienia (robocizny, dostawy, sprzętu, urządzeń, materiałów, ubezpieczeń itp.).

¹⁰³ t.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 418.

robót odstąpiono od szacowania wartości zamówienia zgodnie z §3 Załącznika nr 2 Regulaminu postępowań objętych ustawą Pzp [który stanowił podobnie jak art. 34 ust. 1 ustawy Pzp z 2019 r., że wartość zamówienia na roboty budowlane ustala się na podstawie kosztorysu inwestorskiego], a wycenę wartości zamówienia sporządzono zgodnie z §6 Załącznika nr 2 tego Regulaminu [który stanowił, że: w przypadku braku możliwości ustalenia wartości zamówienia na podstawie metod opisanych powyżej lub w innych uzasadnionych przypadkach dopuszcza się inne metody ustalenia wartości zamówienia. Zastosowanie innej metody każdorazowo wymaga uzasadnienia].

Analogiczne wyjaśnienia w tej sprawie złożył Dyrektor KWK „Pniówek”, który zgodnie z §7 ust. 4 *Regulaminu określającego sposób przygotowania i prowadzenia przez JSW SA postępowań objętych ustawą Pzp*¹⁰⁴, był odpowiedzialny za dokonanie oszacowania wartości ww. zamówień.

(akta kontroli tom I str. 270-271, 274-275, 280-281)

NIK nie podziela ww. wyjaśnień, gdyż - w ocenie NIK, popartej analizą specyfikacji technicznej (stanowiącej załącznik do specyfikacji warunków obu zamówień) - brak było podstaw do zakwalifikowania przedmiotu ww. zamówień jako usługi. Realizacja zadania (polegającego na formowaniu obiektu budowlano-ziemnego do rzędnej +320 m n.p.m.) objęta była bowiem projektem budowlanym oraz pozwoleniami budowlanymi i decyzjami zatwierdzającymi projekt budowlany wraz z pozwoleniem na budowę, a od wykonawcy wymagano zapewnienia osoby posiadającej uprawnienia kierownika budowy w specjalności konstrukcyjno-budowlanej, dla realizacji budowy obiektu budowlano-ziemnego formowanego w ramach zamówienia będącego przedmiotem przetargu zgodnie z przepisami ustawy Prawo budowlane. Ponadto, zakres rzeczowy robót obejmował głównie prowadzenie obsługi budowy obiektu budowlano-ziemnego do rzędnej +350 m n.p.m.¹⁰⁵ Dla przedmiotowego obiektu budowlano-ziemnego, w okresie objętym kontrolą, inwestor (KWK „Pniówek”) prowadził dzienniki budowy.

(akta kontroli tom I str. 92-98, 158-168, 266)

Ponadto, w toku drugiego z ww. postępowań we wrześniu 2022 r. Spółka uzyskała opinię prawną od radcy prawnego, z której wynikało, że do tego postępowania należy stosować przepisy dotyczące robót budowlanych. W uzasadnieniu podano m.in., że: *celem projektu jest stworzenie jednolitej bryły budowli (...), gdzie dla docelowego sposobu zagospodarowania powierzchni byłego*

¹⁰⁴ Uchwała Zarządu JSW SA nr 353/X/2022 z 1 czerwca 2022 r.

¹⁰⁵ Tj.: transport odpadów wydobywczych od stacji przeładunkowych do miejsca wbudowania, a następnie formowanie obiektu poprzez sukcesywne wbudowywanie tych odpadów w nasypy skarp, półek retencyjnych i płaszczyzn warstwami o grubości ok. 0,5 m oraz zagęszczanie walcem wibracyjnym do osiągnięcia wskaźnika zagęszczenia określonego w „Założeniach technicznych”, a także: transport odpadów wydobywczych po rozładunku na stacjach przeładunkowych i ich zabudowę do niwelacji terenów przyległych do składowiska, kompleksową eksploatację stacji przeładunkowych odpadów wydobywczych z wagonów kolejowych na samochody, rozładunek odpadów wydobywczych z bieżącej produkcji KWK „Pniówek” i bieżące utrzymanie stacji przeładunkowych oraz torów dojazdowych do stacji przeładunkowych i obsługę posterunku zwrotniczego.

składowiska wykorzystywane są masy skalne z bieżącej produkcji. Na powierzchni istniejącej platformy wykonywane są kontrolowane- zagęszczone nasypy z mas ziemnych i skalnych, w rezultacie których powstaje bryła obiektu ziemnego pod usytuowanie obiektów rekreacyjnych, sportowych i urządzenia zieleni. Skarpy o zasadniczym nachyleniu 1:3 przecinane są półkami o szerokości 5,5 m. Półki stanowią drogi technologiczne na etapie realizacji inwestycji oraz elementy odwodnienia i ścieżek spacerowych po zakończeniu budowy. Nadto, służby techniczne KWK „Pniówek” podtrzymują, że ww. zadanie podlega pod roboty budowlane, które stanowią główny przedmiot zamówienia.

(akta kontroli tom I str. 181-182)

NIK zwraca uwagę, że sam Zamawiający, już w toku realizacji ww. postępowania, w notatce z posiedzenia komisji przetargowej w sprawie oceny ofert oraz odrzucenia oferty (z 28 listopada 2022 r.) podał, że: *świadczenie stanowiące przedmiot zamówienia jest świadczeniem złożonym, w którym świadczeniem głównym jest robota budowlana polegająca na budowie obiektu budowlano-ziemnego poprzez zabudowę i zagęszczenie odpadów wydobywczych i kruszyw, natomiast odbiór odpadów wydobywczych, ich transport oraz utrzymanie infrastruktury technicznej stanowią usługę pomocniczą.*

(akta kontroli tom I str. 196)

2. W toku postępowania nr 47/P/19 na *obsługę budowy obiektu budowlano-ziemnego...* nieprawidłowo zakwalifikowano przedmiot zamówienia jako usługi, a nie jako roboty budowlane, podając w ogłoszeniu o zamówieniu jako główny kod CPV: 905300000 *Eksploatacja składowisk odpadów*. Jak wykazano wyżej w pkt 1 sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*, przedmiotem tego zamówienia były roboty budowlane polegające na formowaniu obiektu budowlano-ziemnego na podstawie projektu budowlanego oraz pozwoleń na budowę. Dla tych robót właściwym kodem CPV, wynikającym ze Wspólnego Słownika Zamówień, był kod: 45220000 *Roboty inżynierskie i budowlane* (tak jak to podano w ogłoszeniu o zamówieniu dla postępowania nr 77/P/22 obejmującego tożsame roboty w latach 2023-2025), a dla takich robót – zgodnie z art. 41 ust. 1 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług¹⁰⁶ - właściwą stawką VAT była podstawowa stawka VAT 23%¹⁰⁷, a nie stawka obniżona w wysokości 8% (właściwa dla towarów i usług wymienionych w załączniku nr 3 do ustawy). W konsekwencji zaakceptowano nieprawidłową stawkę podatku VAT w ofercie złożonej przez wykonawcę (8% zamiast 23%).

(akta kontroli tom I str. 100, 102, 109-120, 121-136, 212-214, 862, 867)

Odpowiedzialny za powyższe przewodniczący komisji przetargowej wyjaśnił w tej sprawie, że: *Szacunkowa wartość przedmiotu zamówienia została sporządzona na podstawie najkorzystniejszej oferty (...) gdzie cena jednostkowa netto (...) wyniosła 2,40 zł, a cena jednostkowa brutto 2,59 zł – stawka VAT 8%. Przedsiębiorstwo (...) w ofercie (...) do wyceny wartości zamówienia (brutto) również*

¹⁰⁶ Dz. U. z 2025 r. poz. 775.

¹⁰⁷ Po uwzględnieniu obowiązującego jej czasowego zwiększenia zgodnie z art. 146aa ust. 1 pkt 1 ustawy o VAT w wersji obowiązującej w dniu zawarcia umowy.

zastosowało stawkę VAT w wysokości 8%. Zamawiający w SIWZ w postępowaniu 047/P/19 nie ustalił wysokości stawki VAT, jaką należy zastosować do wyceny zadania. Prawidłowe ustalenie stawki podatku VAT należy do obowiązków Wykonawcy zgodnie z przepisami ustawy z dnia 11 marca 2004 roku o podatku od towarów i usług. W związku z zastosowanymi stawkami podatku VAT we wcześniejszych umowach w wysokości 23% Zamawiający w celu uniknięcia wszelkich wątpliwości ustalił konieczność zastosowania wysokości stawki VAT 23% (dla robót budowlanych) do obliczenia wartości zamówienia w kolejnym postępowaniu 77/P/22 na lata 2023-2025 (stosowna opinia prawna w dokumentacji postępowania 77/P/22).

(akta kontroli tom I str. 275)

NIK zwraca uwagę, że okoliczność, iż wykonawcy w swoich ofertach¹⁰⁸ wskazali określoną stawkę podatku VAT, nie stanowi usprawiedliwienia dla przyjęcia przez Zamawiającego niewłaściwej stawki tego podatku, tym bardziej że to sam Zamawiający błędnie zakwalifikował przedmiot zamówienia jako usługę, a nie jako roboty budowlane (w ramach postępowania nr 47/P/19). Choć brak jest obowiązku określenia stawki podatku VAT w specyfikacji warunków zamówienia, to jednak jednym z podstawowych obowiązków zamawiającego, wynikających z ustawowej zasady równego traktowania wykonawców (określonej w art. 7 ust. 1 ustawy Pzp z 2004 r.), jest zbadanie czy wykonawcy przyjęli prawidłowe stawki podatku VAT. Zamawiający dokonał takiego badania (uzyskując ww. opinię prawną), ale dopiero w toku postępowania nr 77/P/22 dot. wykonania tych samych robót w kolejnym trzyletnim okresie i w wyniku tego badania odrzucił ofertę jednego z wykonawców, jako zawierającą błąd w obliczeniu ceny właśnie z tego powodu, że wskazał on w swojej ofercie stawkę VAT w wysokości 8%. Natomiast w przypadku postępowania nr 47/P/19 zamawiający nie dopełnił obowiązku zbadania prawidłowości zastosowania stawek VAT. W ocenie NIK, czynności Zamawiającego, polegające na uzyskaniu opinii prawnej dot. zastosowanej stawki VAT, choć słuszne, zostały podjęte zbyt późno, należało to zrobić już na etapie postępowania nr 47/P/19 prowadzonego w 2019 r.

(akta kontroli tom I str. 282-306)

Łączna wartość netto wykonanych faktycznie robót wg 46 faktur wystawionych na podstawie zawartej z wykonawcą umowy¹⁰⁹ wyniosła 25 241 800,28 zł, a łączna wartość podatku VAT (obliczonego wg stawki 8%) 2 019 344,02 zł.

(akta kontroli tom I str. 121-136, 307-314)

3. W latach 2021-2024 Spółka (ZWP) dokonała w JSW ZiR zamówień na dostawę spoiwa mineralno-cementowego do kopalń Spółki bez dokonania analizy cen rynkowych (przeprowadzenia badania rynku w tym zakresie). I tak:

a) W dniu 22 kwietnia 2022 r. Spółka (ZWP) zawarła umowę [...] ze spółką JSW ZiR na dostawę 2 874 t spoiwa mineralno-cementowego do torkretowania wyrobisk górniczych po cenie jednostkowej netto [...]. NIK zwraca uwagę, że

¹⁰⁸ Złożonych na zapytanie Zamawiającego przed wszczęciem postępowania.

¹⁰⁹ Nr e-Ru 041900862 z 4 listopada 2019 r.

w dniu 17 marca 2022 r.¹¹⁰ i 21 kwietnia 2022 r.¹¹¹ Spółka skierowała zapytania ofertowe do 16 wykonawców o dostawę 36 ton spoiwa mineralno-cementowego do torkretowania wyrobisk górniczych, w wyniku którego w pierwszym z nich wpłynęły (18 i 21 marca 2022 r.) oferty dwóch wykonawców (podmiotów spoza GK JSW) z cenami netto odpowiednio: [...], a w drugim z nich (21 kwietnia 2022 r.) oferta jednego wykonawcy z ceną netto [...] (tego samego podmiotu co w poprzednim zapytaniu). W dniu 4 maja 2022 r. podpisano protokół wyboru dostawcy, który zaoferował cenę [...], został on zarejestrowany pod nr [...] z 6 maja 2022 r. lecz następnie nie skierowano zamówienia do tego wykonawcy, nie zawarto z nim umowy w formie papierowej, natomiast realizacja tej dostawy nastąpiła w ramach umowy [...] zawartej ze spółką JSW ZiR po cenie netto wyższej o [...].

(akta kontroli tom I str. 350, 383-389, 461, 494-495, 776-777, 854-855)

Odpowiedzialny za dokonywanie zakupów Dyrektor ds. Zakupów Materiałowych i Operacyjnych w ZWP, wyjaśnił w tej sprawie m.in., że ww. oferta została złożona przez firmę zewnętrzną 21 kwietnia 2022 r. z tym, że *z uwagi na obowiązujące procedury i termin składania ofert (26.04.2022 r. do godz. 11:00 data zamknięcia zapytania) ZWP nie znał jej treści do 26 kwietnia 2022 r. a zatem poznał ją już po podpisaniu i przystąpieniu do realizacji umowy [...]* [którą zawarto 22 kwietnia 2022 r. – przyp. NIK]. Podał też, że: *pod numerem [...] z dnia 6 maja 2022 r. zarejestrowany został protokół PWD [protokół wyboru dostawcy – przyp. NIK] – w takim przypadku, aby umowa została zawarta, wymagane jest skierowanie zamówienia do wykonawcy, co nie miało miejsca w tym przypadku, a zatem do zawarcia umowy nie doszło.*

Ponadto, jak dalej wyjaśnił, oferty złożone przez JSW ZiR oraz przez podmiot zewnętrzny były nieporównywalne względem siebie, ponieważ zakres zamówienia (tzn. rodzaje spoiw, wolumen towaru) był znacznie szerszy w przypadku JSW ZiR, a także różne były terminy realizacji dostaw i terminy zapłaty. Wreszcie jego zdaniem: *nie sposób uznać, aby ww. oferty dotyczyły takiego samego stanu faktycznego i warunków umownych, a zatem aby mogły podlegać rzetelnej i zbiektywizowanej analizie porównawczej.* Jego zdaniem *nie można stwierdzić na podstawie oferty (...), że możliwe było uzyskanie niższej ceny, w tym samym okresie, na dostawę tego samego rodzaju spoiwa w ilości zakontraktowanej z JSW Zwałowanie i Rekultywacja sp. z o.o. w dniu 22 kwietnia 2022.*

(akta kontroli tom I str. 500-505)

W ocenie NIK jakkolwiek opisane wyżej oferty, z uwagi na okoliczności wskazane przez Dyrektora ds. Zakupów Materiałowych i Operacyjnych nie były w pełni porównywalne, to nie zmienia to faktu, że nie było żadnych przeszkód formalnych czy prawnych, by poczekać na rozstrzygnięcie postępowania na dostawę 36 ton spoiwa, a następnie zawrzeć taką umowę z podmiotem oferującym najkorzystniejsze warunki. Ponadto ZWP znał treść tożsamej cenowo oferty, którą złożył ten sam wykonawca już 21 marca 2022 r. (na poprzednie

¹¹⁰ Zapytanie ofertowe nr [...].

¹¹¹ Zapytanie ofertowe nr [...].

zapytanie ofertowe). NIK zwraca uwagę, że Spółka nie podejmowała działań w celu pozyskania od innych podmiotów ofert na dostawę większej ilości spoiw, w tym różnych rodzajów, tym samym nie zweryfikowała możliwości uzyskania ofert korzystniejszych niż przedstawiona przez JSW ZiR. Na celowość podjęcia takich działań wskazują choćby okoliczności dokonania w 2023 r. tzw. zakupu awaryjnego spoiwa.

Jak ustalono, 4 kwietnia 2023 r. jeden z zakładów Spółki - KWK „Borynia-Zofiówka-Bzie”, skierował zapytanie ofertowe¹¹² do trzech dostawców spoza GK JSW na dostawę 560 t spoiwa mineralno-cementowego do torkretowania wyrobisk górniczych, w wyniku czego 6 i 7 kwietnia 2023 r. otrzymała dwie oferty spełniające wymagania Kopalni, w której wykonawcy ci zaoferowali dostawę ww. spoiwa po cenach jednostkowych netto, odpowiednio: [...] za tonę (odpowiednio o: [...] niższych niż cena oferowana przez JSW ZiR w ww. umowie). Spółka zawarła w maju 2023 r. – w trybie awaryjnym¹¹³ - umowę¹¹⁴ na dostawę 560 t spoiwa mineralno-cementowego do torkretowania wyrobisk górniczych (gdy skończyła obowiązywać umowa na dostawę spoiwa od JSW ZiR, a nie zawarto jeszcze kolejnej umowy z tą spółką) po cenie netto [...].

(akta kontroli tom I str. 592-625)

b) W dniu 22 kwietnia 2022 r. JSW (ZWP) zawarła umowę [...] ze spółką JSW ZiR na dostawę 5 420 t spoiwa mineralno-cementowego do torkretowania z włóknami polimerowymi po cenie netto [...]. Jednocześnie w tym samym okresie, tj. w dniu 30 marca 2022 r.¹¹⁵ Spółka skierowała zapytanie ofertowe do 15 wykonawców o dostawę 500 t spoiwa mineralno-cementowego do torkretowania z włóknami polimerowymi, w wyniku którego 31 marca 2022 r. wpłynęła oferta jednego wykonawcy (podmiotu spoza GK JSW) z ceną netto [...]. Z podmiotem tym nie zawarto jednak umowy.

(akta kontroli tom I str. 383-389, 774-775)

Dyrektor ZWP wyjaśnił w tej sprawie, że ZWP nie zdecydował się na zawarcie umowy z ww. oferentem, ponieważ była to jedyna oferta złożona na ww. zapytanie, a wykonawca ten został uprzednio wykluczony z postępowań przetargowych na dostawy spoiw mineralno - cementowych po odstąpieniu w listopadzie 2019 r. od zawartej z nim umowy¹¹⁶ na dostawę tego samego rodzaju spoiwa w związku z faktem, że dostarczane przez niego wówczas spoiwo nie spełniało wymagań specyfikacji technicznej oraz nie odpowiadało treści złożonej oferty. Zapytanie ofertowe zostało opublikowane w celu dokonania zakupu awaryjnego dla jednej z kopalń (w związku z powtarzającymi się przypadkami niedostarczania spoiwa przez innego dostawcę), a *konieczność zabezpieczenia potrzeb kopalni na przedmiotowe spoiwo mogła zaistnieć - co jednak w chwili publikacji samego zapytania ofertowego jeszcze się nie ziściło.*

¹¹² Znak sprawy: [...], Nr pisma: [...].

¹¹³ [...].

¹¹⁴ [...] z 10 maja 2023 r.

¹¹⁵ Zapytanie ofertowe nr [...].

¹¹⁶ [...] z 13 czerwca 2019 r.

Dyrektor ZWP dodał, że ww. oferta *nie została uwzględniona jako pogładowa lub stanowiąca dostateczny materiał porównawczy* ze względu na powyższe okoliczności, jak również z uwagi na różnice pomiędzy ww. ofertami (oferta JSW ZiR dot. trzech typów spoiw, a oferta wykonawcy spoza GK JSW tylko jednego, różny był w obu ofertach wolumen towaru, termin realizacji dostaw, termin zapłaty i miejsce dostawy). *W tym stanie rzeczy nie sposób uznać, aby ww. oferty dotyczyły takiego samego stanu faktycznego i warunków umownych, a zatem aby mogły podlegać rzetelnej i zobiektywizowanej analizie porównawczej - nie były one tożsame co do ekwiwalentności świadczeń obydwu stron.*

(akta kontroli tom I str. 761-767)

NIK nie podziela ww. wyjaśnień, bowiem pomimo wspomnianego przez Dyrektora ZWP przypadku stwierdzenia niewłaściwej jakości dostarczanego spoiwa od ww. dostawcy (co w listopadzie 2019 r. zakończyło się odstąpieniem od umowy), w okresie od listopada 2019 r. do października 2021 r. ZWP zawarł z tym samym wykonawcą 10 kolejnych umów¹¹⁷ na dostawę spoiwa (w tym również spoiwa tego samego rodzaju). W ocenie NIK, jeżeli wówczas fakt ten nie stanowił dla ZWP przeszkody w zawarciu z ww. dostawcą kolejnych umów na dostawę spoiwa, to także w 2022 r. nie powinien stanowić on przeszkody.

(akta kontroli tom I str. 72-74)

c) W dniu 26 czerwca 2023 r. JSW (ZWP) zawarła umowę [...] ze spółką JSW ZiR na dostawę 9 220 t spoiwa mineralno-cementowego z włóknami polimerowymi do torkretowania wyrobisk górniczych po cenie netto [...]. W tym samym okresie, tj. w dniu 4 maja 2023 r. jeden z zakładów Spółki - KWK „Borynia-Zofiówka-Bzie”, skierował zapytanie ofertowe¹¹⁸ do dwóch dostawców spoza GK JSW na dostawę 1 590 ton spoiwa mineralno-cementowego z włóknami polimerowymi do torkretowania wyrobisk górniczych (zamierzając dokonać tzw. zakupu awaryjnego), w wyniku czego 8 maja 2023 r. otrzymał dwie oferty spełniające wymagania Kopalni, w której wykonawcy ci zaoferowali dostawę ww. spoiwa po cenach jednostkowych netto odpowiednio: [...] (odpowiednio o: [...] niższych niż cena oferowana przez JSW ZiR w ww. umowie). Do zawarcia tej umowy jednak nie doszło ponieważ – jak wyjaśnił Dyrektor KWK „Borynia-Zofiówka-Bzie”, Kopalnia otrzymała od Dyrektora Biura Produkcji JSW pismo z 23 maja 2023 r. o planowanym zawarciu umowy na dostawę spoiwa z JSW ZiR. W piśmie tym Dyrektor Biura Produkcji poinformował Kopalnię, że przeprowadzone próby spoiwa do torkretowania wyrobisk na poszczególnych kopalniach przebiegły zgodnie z oczekiwaniami i że rekomenduje on zakup spoiwa według potrzeb kopalń i prosi o określenie zapotrzebowania i przesłanie do ZWP w celu zawarcia umowy z JSW ZiR.

(akta kontroli tom I str. 424-430, 535-536, 539-549, 799)

Dyrektor ds. Zakupów Materiałowych i Operacyjnych w ZWP, wyjaśnił w tej sprawie m.in., że ww. zapytanie ofertowe skierowane zostało bezpośrednio do

¹¹⁷ [...].

¹¹⁸ Znak sprawy: [...], Nr pisma: [...].

ww. podmiotu zewnętrznego przez KWK „Borynia-Zofiówka-Bzie”, natomiast ZWP nie miał wówczas o tym wiedzy, a informację o przedmiotowym zapytaniu ofertowym ZWP oraz o złożonej ofercie uzyskał dopiero w związku z prowadzoną kontrolą NIK. Dodał też, że: *można stwierdzić, że zapytanie skierowane przez JSW S.A. KWK „Borynia-Zofiówka-Bzie” nie pokrywa się z warunkami oferty (m.in. wolumen, termin oraz miejsce dostawy) jakie JSW Zwałowanie i Rekultywacja sp. z o.o. przedstawiła ZWP i na podstawie której zostało dokonane oszacowanie postępowania a następnie zawarto (...) umowę [...]*.

(akta kontroli tom I str. 505-508)

NIK nie podziela ww. wyjaśnień. Fakt, że ZWP nie miał wiedzy o zapytaniach ofertowych kierowanych do dostawców bezpośrednio przez kopalnie, nie stanowi usprawiedliwienia dla braku podejmowania działań w celu pozyskania od innych podmiotów ofert na dostawę spoiw. Natomiast fakt uzyskania przez ww. Kopalnię w tym samym okresie oferty na dostawę spoiwa ze znacznie niższą ceną jednostkową świadczy bezspornie o tym, że takie działania powinny były być podejmowane przez ZWP. Świadczy również o braku przepływu pomiędzy zakładami Spółki (kopalniami, a ZWP) istotnych informacji, co do możliwych do uzyskania cen jednostkowych zakupu materiałów.

Dyrektor wyjaśnił ponadto w ww. sprawach wymienionych w pkt a-c, że: *W celu ustalenia szacunkowej wartości zamówienia w postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego, zamawiający zobowiązany jest ustalić całkowite szacunkowe wynagrodzenie wykonawcy bez podatku od towarów i usług (art. 28 ustawy (...) PZP). Przepisy ustawy nie określają metod, które stanowić mają podstawę ustalenia wartości zamówienia. (...) Tym samym wybór sposobu ustalenia szacunkowej wartości zamówienia należy wyłącznie do zamawiającego, z tym tylko zastrzeżeniem, że wybór metody oszacowania wartości zamówienia nie może prowadzić do uniknięcia stosowania przepisów ustawy (...). Stąd nie jest wymagane przeprowadzenie przez zamawiającego, przed wszczęciem postępowania o udzielenie zamówienia publicznego, badania rynku w formie zapytań ofertowych.*

(akta kontroli tom I str. 459-460, 508-511)

Zarząd Spółki wyjaśnił, że w tych sprawach nie przeprowadzano ani nie zlecano przeprowadzenia analizy opłacalności zakupu spoiw mineralno-cementowych od spółki JSW ZiR, mając na uwadze obowiązujący w danym okresie *Regulamin postępowań nieobjętych ustawą Pzp*, który zobowiązywał Spółkę do ustalenia czy zamówienie, którego zamierza udzielić może zostać wykonane przez spółkę z GK JSW i uzyskania jej oświadczenia o gotowości realizacji zamówienia,

a następnie - w przypadku uzyskania tego oświadczenia - przygotowania postępowania w celu udzielenia zamówienia tej spółce oraz ustalenia wartości tego zamówienia na podstawie oferty tej spółki.

(akta kontroli tom IV str. 580-581)

Zdaniem NIK, należyta staranność o finanse Spółki wymagała ustalenia, czy zakup danego materiału od innych dostawców będzie korzystniejszy. Niezależnie bowiem od obowiązujących uregulowań wewnętrznych, na Spółce,

jako zamawiającym, ciążył obowiązek ustalenia możliwych do uzyskania cen jednostkowych od innych dostawców (w jakiegokolwiek formie, w tym m.in. zapytań ofertowych, analizy cen dostępnych w katalogach, na stronach internetowych dostawców/producentów). Spółka zaniechała jednak takich działań.

Ponadto, w trakcie realizacji ww. umów Spółka dysponowała informacjami o aktualnych (niższych niż oferowane przez JSW ZiR) cenach spoiw stosowanych przez dostawców spoza GK JSW. Potwierdzają to opisane wyżej w pkt a-c przypadki. O tym, że w ZWP dokonywano porównań cen spoiwa stosowanych przez JSW ZiR z cenami stosowanymi przez innych dostawców, świadczy także zestawienie sporządzone przez Kierownika Zakupów w ZWP i podpisane przez Dyrektora Przetargów oraz Dyrektora Zabezpieczenia Materiałowego Majątku w ZWP z datą 14 lutego 2023 r., z którego wynikało, że ceny zakupu spoiw od JSW ZiR w ramach obowiązującej wówczas umowy [...] z 22 kwietnia 2022 r., a także ceny zawarte w ofercie JSW ZiR na kolejny okres były znacznie wyższe od „cen ostatniego zakupu poza ZiR” (tj. cen wynikających z czterech zawartych wcześniej umów z innymi dostawcami na dostawę tego samego rodzaju spoiw). W zestawieniu podano również ceny spoiw uzyskane wówczas w przetargu przez innego przedsiębiorcę górniczego, które także były niższe od cen proponowanych przez JSW ZiR.

NIK zwraca też uwagę, że w przypadku dwóch innych postępowań prowadzonych przez Spółkę (opisanych wyżej w pkt 2.3.1. wystąpienia), przed ich wszczęciem zwrócono się z zapytaniem ofertowym do różnych wykonawców (zarówno spoza GK JSW, jak i do spółek z GK JSW spełniających warunki określone w art. 365 ustawy Pzp z 2019 r. i działających w danym okresie w tej branży) i - ponieważ spółka z GK JSW nie złożyła najkorzystniejszej cenowo oferty - przeprowadzono przetarg w oparciu o obowiązujące wówczas przepisy o zamówieniach publicznych.

(akta kontroli tom I str. 800)

4. W Biuletynie Zamówień Publicznych¹¹⁹, w wymaganym stosownie do art. 448 ustawy Pzp z 2019 r. terminie 30 dni od wykonania umowy, nie zamieszczono ogłoszeń o wykonaniu umów nr 012200298 z 6 czerwca 2022 r.¹²⁰, realizowanej do 8 czerwca 2024 r. oraz nr 042200817 z 2 listopada 2022 r.¹²¹, realizowanej do 31 grudnia 2024 r.

(akta kontroli tom V str. 250, 253)

Zgodnie z §15 ust. 10 *Regulaminu postępowań objętych ustawą Pzp*¹²², Kopalnia na rzecz której realizowana była umowa, w terminie 7 dni od wykonania umowy miała przesłać do Wydziału Przetargów Publicznych ZWP ogłoszenie o wykonaniu umowy celem jego zamieszczenia w BZP.

¹¹⁹ Dalej: „BZP”.

¹²⁰ Zawartej w postępowaniu nr 22/P/22.

¹²¹ Zawartej w postępowaniu nr 34/P/22.

¹²² Wprowadzonego uchwałą Zarządu JSW S.A. nr 105/X/2021 z 16 lutego 2021 r.

Dyrektor KWK „Borynia-Zofiówka”, na rzecz której realizowana była umowa nr 012200298 z 6 czerwca 2022 r. wyjaśnił, że informacji o jej wykonaniu nie przekazano w wymaganym terminie do Wydziału Przetargów Publicznych ZWP z powodu przeoczenia służb technicznych. Informacja taka została przekazana i opublikowana dopiero 4 lipca 2025 r., tj. w trakcie kontroli NIK.

(akta kontroli tom V str. 623)

Dyrektor KWK „Pniówek”, na rzecz której realizowana była umowa nr 042200817 z 2 listopada 2022 r. wyjaśnił, że w czasie gdy miała być przekazana informacja o zakończeniu umowy, były prowadzone czynności kontrolne dot. tej umowy przez Zespół Audytu i Kontroli JSW, a *Raport z realizacji zamówienia przekazywany do Działu Umów i Analiz ZWP wymaga podania informacji czy umowa została wykonana należycie. W rozumieniu Kopalni celem rzetelnego złożenia przesyłanych informacji odpowiedź uzależniona została wynikiem przeprowadzonej kontroli, co już na wstępie odroczyło wysłanie informacji. (...) W celu realizacji poleceń Zespołu (...) Kopalnia wydała Polecenie służbowe (...) z dnia 12.05.2025 r. i po wykonaniu poleceń (...) w dniu 21.05.2025 r. poinformowała o realizacji poleceń Prezesa Zarządu JSW SA oraz Dyrektora Biura Audytu i Kontroli. Wobec braku dalszych uwag ze strony Biura Audytu, Kopalnia uzupełniła wskazany dokument - ogłoszenie o wykonaniu umowy nr 042200817 z dnia 02.11.2022r., który dostarczony został do Wydziału Przetargów Publicznych ZWP w dniu 03.07.2025 r. Na powstałe przesunięcia czasowe wpłynęły także kolejno występujące w zakładzie górniczym zagrożenia naturalne powodujące potrzebę prowadzenia szeregu akcji ratowniczych, w które zaangażowane były służby techniczne Kopalni zdolne do realizacji tematu, co dodatkowo nawarstwiło odroczenie tematu.*

(akta kontroli tom V str. 616-617)

NIK nie podziela wyjaśnień Dyrektora KWK „Pniówek” w ww. zakresie. Niepowiadomienie w wymaganym czasie o wykonaniu ww. umów przez Dyrektorów kopalń, w konsekwencji uniemożliwiło opublikowanie przez Spółkę informacji w BZP. Ani prowadzona wewnętrzna kontrola umowy, ani zaistniałe inne zdarzenia nie powinny wstrzymać wywiązania się z ustawowego obowiązku w powyższym zakresie. NIK zwraca również uwagę, że informacja o zakończeniu umowy została dostarczona do Wydziału Przetargów Publicznych ZWP dopiero 3 lipca 2025 r., tj. w dniu skierowania przez NIK do Spółki prośby o przedłożenie dokumentu potwierdzającego realizację art. 448 ustawy Pzp w odniesieniu do umowy 042200817.

OCENA CZĄSTKOWA

NIK pozytywnie ocenia przyjęcie w Spółce rozwiązań organizacyjnych w zakresie przeprowadzania postępowań na udzielanie zamówień, w tym dot. sposobu udzielania zamówień spółkom z GK JSW, oraz stosowanie ich postanowień przy udzielaniu zamówień. Pomimo jednak każdorazowego występowania do spółek Grupy z zapytaniem o gotowość realizacji danego zamówienia, udział tych spółek w realizacji zamówień JSW był nieduży. Przykładowo w 2/3 przypadków objętych próbą spółki Grupy nie udzieliły odpowiedzi lub odmówiły udziału w postępowaniu, głównie ze względu na brak mocy przerobowych i wymaganego sprzętu. Dlatego NIK pozytywnie ocenia zadeklarowany przez Zarząd Spółki zamiar podjęcia działań zmierzających do zwiększenia tego

udziału, w celu wzrostu efektywności i skrócenia czasu realizacji zamówień, ale również zatrzymania wartości dodanej w ramach Grupy oraz wzmocnienia współpracy między spółkami.

Stwierdzono także przypadki udzielania spółce z GK JSW zamówień na dostawę spoiw mineralno-cementowych do kopalń Spółki bez uprzedniej analizy cen rynkowych, ustalenia wartości szacunkowej dwóch innych zamówień publicznych z naruszeniem przepisów o zamówieniach publicznych, a w jednym z ww. zaakceptowano nieprawidłową stawkę podatku VAT w ofercie złożonej przez wykonawcę (8% zamiast 23%).

IV. Uwaga i wnioski

Uwaga W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, zwraca uwagę na potrzebę wzmocnienia nadzoru nad przeprowadzaniem przez zakłady Spółki zamówień objętych i nieobjętych ustawą Pzp, w tym w szczególności w zakresie dot. szacowania wartości zamówień, właściwej stawki VAT oraz zamieszczania w Biuletynie Zamówień Publicznych ogłoszeń o wykonaniu umów oraz wnosi o:

- Wnioski
1. Zapewnienie przeprowadzania każdorazowej oceny gospodarności transakcji dokonywanych pomiędzy spółkami GK JSW, w tym także potencjalnego korygowania marż i jej skutków.
 2. Dokonanie fizycznej inwentaryzacji sprzętu otrzymanego na podstawie porozumień zwiększających zakres rzeczowy bez zmiany zakresu finansowego w celu potwierdzenia ich aktualnej lokalizacji.
 3. Wprowadzenie do ksiąg rachunkowych otrzymanego w ramach zawartych porozumień sprzętu oraz skorygowanie deklaracji podatkowych CIT i VAT.
 4. Podjęcie działań w celu zapewnienia zintegrowania wewnętrznych systemów informatycznych oraz procedur w celu zapewnienia spójnej ewidencji posiadanego majątku (trwałego i obrotowego).

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne sporządzono w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury NIK w Katowicach. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania uwagi
i wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania uwagi i wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Katowice, dnia 29 sierpnia 2025 r.

Kontrolerzy
Tomasz Raszka
Doradca ekonomiczny

/-/

Mariusz Krynke
Gł. specjalista kontroli państwowej

/-/

2.02.2026 r.
zmian w Wystąpieniu
pokontrolnym dokonał:

Marcin Wesoły
p.o. Dyrektor
Śląskiej Delegatury NIK
w Katowicach